

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag
23 september 2004

Ons kenmerk
VO/BenB/04/44518

Uw brief van
14 september 2004

Uw kenmerk
VO/04/44355

Onderwerp
Lijst van vragen

Hierbij zend ik u de antwoorden op de schriftelijke vragen van de Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over mijn brief van 18 juni 2004(Kamerstuk 29200 VIII, nr. 151) inzake Koers Voortgezet Onderwijs "De leerling geboeid, de school ontketend".

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(Maria J.A. van der Hoeven)

Vraag 1

Op welke wijze heeft u gewaarborgd dat een brede stroming uit het onderwijsveld tijdens de gesprekken over Koers VO een inbreng heeft kunnen leveren?

Antwoord

Om een groot bereik en een hoge participatiegraad te waarborgen heb ik gekozen voor een mix van schoolbezoeken, regiodebatten en een website met een zogenoemde participatiemogelijkheid. De scholen zijn benaderd op schoolsoort, ligging, omvang en denominatie. De regiodebatten waren toegankelijk voor iedereen, alle scholen hebben een uitnodiging ontvangen om hier met een afvaardiging naar toe te gaan. Aan de schooldebatten namen, zoals beoogd, leden van de schoolleiding en van het onderwijspersoneel deel, evenals ouders en leerlingen. De deelnemerslijst van de regiodebatten bevatte vooral schoolleiders. Zij kwamen echter met velen. Dat gold ook voor symposium 'VO van Morgen'. Daar waren naast schoolleiders (en een aantal leerlingen en leraren) ook vertegenwoordigers van de organisaties voor ouders, personeelsvak- en besturenorganisaties aanwezig. De regiodebatten trokken ook landelijke ondersteuningsinstellingen, lerarenopleidingen, gemeenten, provincies, ROC's en uitgevers. Ook het discussieforum op de website bood iedereen de mogelijkheid te reageren, en de reacties in het digitale debat zijn ook in de opbrengsten verwerkt. Bij brief van 1 april jl. (29 200 VIII, nr 130) heb ik u de weerslag van de interactieve gespreksronde toegezonden. Op de website van het departement zijn de verslagen te vinden van de gesprekken die wij daarna met docenten, leerlingen dan wel deskundigen over bijzondere onderwerpen hebben gevoerd.

Vraag 2

In hoeverre legt uw streven om beter aan te sluiten bij de praktijk beperkingen op aan eigen beleid en in welke mate wordt de concentratie op kaders en doelstellingen een kwestie van "laissez faire, laissez passer"? Kunt u uw antwoord illustreren met voorbeelden?

Antwoord

Zoals uit het antwoord op vraag 1 blijkt is Koers Voortgezet Onderwijs (VO) tot stand gekomen in nauwe samenspraak met het veld. Daarmee is Koers VO het tastbare resultaat van de andere manier van werken die ik heb aangekondigd: meer en beter luisteren naar diegenen die in de dagelijkse praktijk met het onderwijs bezig zijn. Ook via de Ronde van Nederland, die nog dit najaar een vervolg krijgt, werk ik hier aan verder.

De gesprekken en debatten tezamen vormden voor mij belangrijke input voor de vaststelling van mijn meerjarenbeleid. Zij vormden voor mij een verrijking en een verdieping, zeker geen beperking. Ik ben daarom vastbesloten interactiviteit structureel onderdeel te maken van mijn beleidsvorming. Zoals ik al in mijn brief aan de Kamer van 29 oktober 2003 (29 200 VIII, nr 14) zei, zijn de conclusies, standpunten en richtingen die in Koers VO hun weerslag hebben gekregen mijn verantwoordelijkheid en uiteindelijk onderdeel van het politieke besluitvormingsproces. In de begroting 2006 keert deze beleidslijn terug.

Zoals ik in Koers VO aangeef, vragen maatschappelijke ontwikkelingen en de verschillen tussen leerlingen om flexibiliteit en differentiatie. Wij leven in een open internationale samenleving die gekenmerkt wordt door een toenemende heterogeniteit, dynamiek en complexiteit. Wij moeten erkennen dat uniformiteit en detailregelgeving niet meer werken om alle leerlingen dat onderwijs en die zorg te bieden waarbij zij de meeste baat hebben. De debatten van het afgelopen jaar hebben dat bevestigd.

Deze tijd vergt moderne bestuurlijke verhoudingen waarin scholen in de eerste plaats verantwoordelijk zijn voor goed en aantrekkelijk onderwijs voor alle leerlingen. De Rijksoverheid is dan verantwoordelijk voor wet- en regelgeving die scholen daartoe in staat stellen en kaders bieden en tegelijkertijd scholen voldoende mogelijkheden om aansluiting te houden op de leerlingen en de samenleving. De Rijksoverheid schept condities, biedt faciliteiten en treedt waar nodig stimulerend op. Van vrijblijvendheid is daarbij geen sprake. De Rijksoverheid stelt - in samenspraak met de sector - duidelijke, globale kaders waaraan de school - in samenspraak met haar omgeving - invulling geeft. De Rijksoverheid bepaalt in hoofdlijnen wát jongeren tenminste moeten leren (kerndoelen en

eindtermen), bepaalt de onderwijstijd, stelt eisen aan het onderwijspersoneel en reguleert de spreiding van onderwijsvoorzieningen. Vervolgens bepaalt het team in de school hoe dit wordt vormgegeven; scholen krijgen zo de gelegenheid beter in te spelen op de brede variëteit aan leer-, zorg- en begeleidingsbehoeften van de leerlingen, van de jongen die zojuist uit Soedan gevlucht is tot het meisje dat een bovengemiddeld talent voor bèta en techniek heeft.

Er is geen "laissez faire-laissez passer", niet qua inhoud, noch qua attitude. Met de sector wil ik afspraken maken over doelen en resultaten, de sector legt daarover vervolgens verantwoording af. Er is daarom behoefte aan een nieuwe, krachtdadige instantie die het hele voortgezet onderwijs vertegenwoordigt als georganiseerde sector (zie hiervoor nader mijn antwoord op vraag 25 resp. 34). De school legt verantwoording af aan zijn directe omgeving en aan de Inspectie en aan de public accountant.

Vraag 3

Bent u in de gesprekken over Koers VO tegenstrijdige meningen van professionals tegengekomen? Zo ja, bij welke kwesties was dat zoal aan de orde? Welke lijn heeft u hieruit getrokken?

Antwoord

Ja.

Een voorbeeld van een dilemma is het verschil in 'veranderingsgezindheid' binnen de school, bijvoorbeeld verschillen tussen schoolleiding en leraren, of binnen het lerarenteam. Zo zou een deel van de leraren heel ver willen gaan met het inrichten van het onderwijsprogramma op basis van competenties, terwijl anderen hechten aan een stevige vakmatige ordening; of wil de ene groep docenten meer focussen op vaardigheden terwijl de andere groep het belang van kennis benadrukt. In Koers VO is welbewust niet voor de ene of de andere variant gekozen. De discussies die ten grondslag liggen aan de professionele onderwijskundige keuzes in de school moeten door het hele team – dus in de school en niet door de Rijksoverheid – worden gemaakt. Op die manier kan werkelijk maatwerk en variëteit worden gerealiseerd, passend bij de groepen leerlingen, de schoolspecifieke situatie en de deskundigheid en verantwoordelijkheid van het team van onderwijsprofessionals.

Een ander belangrijk thema waarop de meningen van professionals verschillen vormen de examens. Een belangrijk deel van de leraren ziet veel in flexibilisering van examens, terwijl een belangrijk ander deel van de leraren hierover twijfels heeft. De discussie over examens loopt daarom nog. In het najaar van 2004 zal een uitwerkingsnotitie examens aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

Vraag 4

Waarom vindt u dat er wel een brancheorganisatie moet komen voor schoolontwikkeling, professionalisering en innovatie, terwijl u in uw beleidsreactie op het eindadvies van de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming schreef juist geen VO-Raad te willen forceren want 'een brancheorganisatie moet uit de sector of branche zelf komen'?

Antwoord

In Koers VO heb ik gezegd dat de sector zich om verschillende redenen zou moeten organiseren. In de eerste plaats om de innovatie, de professionaliteit en de kwaliteitszorg op de scholen te bevorderen en te ondersteunen, maar ook om afspraken over de prestaties van het voortgezet onderwijs te maken, die betekenis hebben in de scholen.

Ook vanuit het veld zelf is die wens geuit. In Koers VO én in mijn beleidsreactie op het advies van de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming heb ik uitdrukkelijk aangegeven dat het echter aan de sector zelf is om zo'n organisatie in het leven te roepen. Het is niet aan de overheid om die organisatie op zich te nemen.

Vraag 5

Op welke wijzen worden het vervolgonderwijs en het bedrijfsleven betrokken bij de uitvoering van Koers VO teneinde de nagestreefde doorlopende leerlijnen te waarborgen?

Antwoord

Bij de uitwerking van maatregelen in het kader van Koers VO die de doorlopende leerlijnen c.q. het praktijkdeel raken zullen vervolgonderwijs en bedrijfsleven worden betrokken. In het kader van lopende en komende onderzoeken, bijvoorbeeld het onderzoek naar meer verbindingen tussen leren en praktijk, zal gericht naar hun mening worden gevraagd. Een doorlopend praktijkdeel van de opleiding is voor leerlingen erg belangrijk. Met het MKB is bijvoorbeeld afgesproken om 10.000 leerbanen voor het vmbo te realiseren. Daarbij is het streven dat de leerling zijn vmbo-leerwerktraject in het vmbo voor het mbo desgewenst bij hetzelfde bedrijf kan vervolgen.

Voor leerwerktrajecten en de assistent-opleiding in het vmbo is een samenwerkingsovereenkomst tussen vmbo en ROC voorgeschreven.

De betrokkenheid van het vervolgonderwijs is nodig omdat bij de doorontwikkeling van het vmbo verder moet worden ingespeeld op de gewijzigde kwalificatiestructuur in het mbo en de omslag naar competentiegericht onderwijs in het mbo.

Vraag 6

Was de voorgenomen bezuiniging op GOA-middelen (Gemeentelijk Onderwijsachterstandenbeleid) behalve uit het oogpunt van het onderwijsarbeidsmarktperspectief ook een expliciet onderwijsinhoudelijk punt van bespreking bij de gesprekken over Koers VO? Welke meningen kwamen hierbij naar voren?

Antwoord

Zoals ik heb aangegeven in het Opbrengstendocument van 31 maart jl. (VO/B&B/2004/13125), u bij brief van 1 april jl toegezonden (29 200 VIII, nr 130), waren de Koersgesprekken ingericht naar de volgende onderwerpen: meer ruimte met meervoudige verantwoording, innovatie en versterking van de kennisinfrastructuur, de maatschappelijke opdracht van de school, de leerling, de ouder en de docent, terugdringen voortijdig schoolverlaten en doorontwikkeling van het vmbo. De gesprekspartners konden overigens ook zelf thema's aandragen, maar hebben dit vrijwel niet gedaan. De voorgenomen bezuinigingen zijn in sommige gesprekken aan de orde gekomen, maar vormden geen expliciet onderwijsinhoudelijk punt van bespreking. De gesprekken richtten zich op aspecten als de verantwoordelijkheidsverdeling en de wijze waarop autonomie en deregulering het best kunnen worden vormgegeven.

Vraag 7

Is er een bijlage "impulsen en extra middelen" bij Koers VO beschikbaar?

Antwoord

Neen, deze bijlage is er niet. De inzet van Koers VO is scholen meer ruimte bieden de leerling centraal te stellen en om maatwerk te kunnen leveren en, binnen duidelijke en globale kaders, naar eigen inzichten te werken aan verbeteringen en vernieuwingen van hun onderwijs. Dit kan leiden tot andere keuzes in de inzet van beschikbare middelen.

Vraag 8

Kunt u uitleggen of de kerndoelen en examens, die de begrenzing vormen van de aan de scholen geboden vrijheid, opnieuw bezien zullen worden in het kader van de doorstroom-relevantie voor de leerloopbaan van de leerling?

Antwoord

10 juni 2004 heeft de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming haar advies aangeboden over de onderbouw van het voortgezet onderwijs, inclusief een voorstel voor nieuwe kerndoelen. De inhoud en formulering van deze kerndoelen biedt scholen en onderwijsprofessionals veel ruimte om onderwijsprogramma's te realiseren, passend bij capaciteiten, leerstijlen en ambities van alle leerlingen. De doorstroomrelevantie was één van de voornaamste criteria bij het opstellen van de

kerndoelen. Het advies en de kerndoelen zijn in interactie met talrijke onderwijsprofessionals tot stand gekomen, waardoor bij de professionals draagvlak bestaat voor de kerndoelen. Het advies van de taakgroep, inclusief de kerndoelen, wordt volgens planning op 6 oktober in een Algemeen Overleg over de onderbouw met Uw Kamer besproken. Scholen kennen al een grote mate van vrijheid om het leerproces naar eigen inzicht in te vullen, de voorstellen van de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming bieden nog meer mogelijkheden aan de scholen; dit past in mijn algemene beleid om de autonomie van scholen te vergroten. Vervolgens staat de systematiek van de centrale examens borg voor de kwaliteit waardoor iedere leerling met een diploma voortgezet onderwijs recht heeft om in te stromen in een vervolgopleiding. Dit laat onverlet mijn verantwoordelijkheid om te zorgen dat de examenprogramma's voortdurend worden vernieuwd en worden gezien op hun doorstroomrelevantie.

Vraag 9

Wat is de reden dat veel leerlingen niet geboeid worden door het onderwijs? Hoe kan die situatie verbeterd worden? Kunt u met feiten uit de praktijk aantonen dat een andere manier van onderwijs aanbieden leidt tot een sterker geboeid-zijn van de leerling en een hogere motivatie voor zijn of haar leerloopbaan?

Antwoord

Diverse gesprekspartners hebben in de koersgesprekken aangegeven dat scholen niet meer het monopolie op leren hebben: de samenleving, inclusief de verschillende media, is vol leerrijke situaties. Jongeren leren dan ook overal. Het gaat daarbij niet alleen om wat er buiten het onderwijs geleerd kan worden, maar ook hoe: de manier waarop jongeren buiten de school leren wordt nogal eens positiever gewaardeerd dan de manier waarop dat in de school gebeurt.

De Rijksoverheid is binnen de door mij beoogde moderne verhoudingen verantwoordelijk voor wát de leerling leert (kerndoelen en eindtermen) en de school voor hóe de leerling leert. De kerndoelen en de eindtermen bepalen mede in hoeverre binnen- en buitenschoolse leerervaringen relevant zijn. Scholen willen met hun onderwijs beter inspelen op de leerstijl van leerlingen. Het is mijn inzet door globalere kaders hiervoor meer en betere voorwaarden te scheppen. Als de leermogelijkheden buiten de school een plaats in het onderwijsprogramma zouden krijgen, of anderszins erkend zouden worden, kunnen talenten die ontwikkeld worden buiten de school beter benut worden.

Vraag 10

Waarom denkt u dat de kans bestaat dat besturen de ruimte die de overheid biedt weer dichttimmeren? Welke concrete maatregelen kunt u hiertegen treffen? Heeft u hiertoe de mogelijkheden? Past ingrijpen hierin wel in ons onderwijssysteem?

Antwoord

Het is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid, besturen en scholen zelf om onnodige bureaucratie te beperken. De besturingsfilosofie, waarbij OCW niet meer het voortgezet onderwijs regelt, maar scholen in staat stelt het voortgezet onderwijs te regelen, impliceert dat (gedetailleerde) centrale regelgeving zo veel mogelijk beperkt wordt en dat door OCW ingediende wetsvoorstellen gericht zijn op meer ruimte voor professionals, steeds gegeven de kaders die ik in mijn antwoord op vraag 2 heb genoemd. Dit draagt bij aan de dereguleringsdoelstelling van dit kabinet. Hiertoe behoort ook het streven om de regeldruk voor instellingen met een kwart te verminderen. Daarbij zal ook regelgeving van andere departementen worden betrokken. Met de sector wil ik afspraken maken over het blijvend terugdringen van administratieve lasten.

De geboden ruimte moet voor iedereen voelbaar en bruikbaar zijn. Het is de verantwoordelijkheid van de besturen de geboden ruimte niet met eigen regels te vullen maar die ruimte juist aan te grijpen om de scholen te ondersteunen en te faciliteren en zo in staat te stellen de grotere vrijheid ook werkelijk ten behoeve van de docent en de leerling te benutten. Het is de verantwoordelijkheid van de schoolleiding die ruimte op schoolniveau te concretiseren. Het onderwijs krijgt immers concreet vorm in de school, meer in het bijzonder in het samenspel tussen docent en leerling. Dát samenspel moet alle ruimte krijgen die nodig is en niet onnodig belemmerd worden. Ik heb er alle vertrouwen in dat ook

de schoolleiding dat belang ziet en – in samenspraak met het personeel – hiervoor de juiste condities zal weten te creëren.

Op dit punt kan ook de (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraad een rol spelen, vanuit haar initiatiefrecht, maar ook als forum waaraan bestuur en management haar voorgenomen besluitvorming moet voorleggen. Ik zal zelf ook blijven volgen hoe de regeldruk zich op schoolniveau ontwikkelt.

Vraag 11

Ziet u ook de verscheidenheid van culturen binnen de Nederlandse samenleving als een factor waarmee het voortgezet onderwijs expliciet rekening dient te houden? Zo ja, hoe komt dit tot uitdrukking?

Antwoord

De culturele verscheidenheid is één van de factoren die een belangrijke rol hebben gespeeld bij mijn keuzes in Koers VO. Andere factoren waren: het spanningsveld tussen de sociale cohesie en het toegenomen individualisme en zelfbewustzijn van de hedendaagse jongeren; de eisen van de kenniseconomie; de toenemende invloed van "Europa" en de hoge verwachtingen die de samenleving als geheel aan het onderwijs stelt.

Het voortgezet onderwijs heeft tot taak alle leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden op een plaats in onze continue veranderende samenleving. Het is daarom dat ik kies voor de leerling en daarom voor meer autonomie voor de scholen. De professionals daar zijn het best in staat om, binnen globale kaders, het onderwijs beter op de leerling af te stemmen. Het is mijn verantwoordelijkheid hiervoor passende condities en voorwaarden te scheppen.

De voorbereiding van de leerling op onze cultureel verscheiden samenleving komt meer concreet onder andere tot uitdrukking in kerndoelen met betrekking tot kennis van en respect voor eigen en andermans opvattingen en leefwijzen. Hiernaast bereid ik momenteel een wijziging voor van artikel 17 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs ingevolge waarvan het onderwijs mede gericht is op de bevordering van burgerschap en sociale integratie.

Zie bovendien mijn antwoord op vraag 20 over de kernwaarden van onze samenleving.

Vraag 12

Klopt het dat de eerste generatie studenten uit de tweede fase havo/vwo die ingestroomd zijn in het hoger onderwijs beter in staat zijn actief en zelfstandig te leren en dat tevens meer leerlingen de eindstreep VO halen?

Antwoord

Het is juist dat diverse onderzoeken (b.v. de Instroommonitor van het IOWO) uitwijzen dat studenten met de nieuwe tweede fase VO in hun bagage beter in staat zijn tot actief en zelfstandig leren, dan studenten zonder die bagage. Ook is het percentage geslaagden bij havo en vwo enkele punten gestegen sinds de nieuwe tweede fase is ingevoerd.

Vraag 13

Kunt u verklaren waarom toch nog steeds klachten over het niveau, de diepte van het onderwijs worden gehoord, zowel in het VO als in het HO en WO? Zijn deze klachten onterecht? Is dit een punt van bespreking geweest bij de Koersgesprekken? Welke opmerkingen kwamen in dit verband zoal naar voren over de gewenste vernieuwingen van de tweede fase? Is de doorstroomrelevantie van de pakketten goed voor het HO en WO?

Antwoord

De vernieuwingen in de tweede fase havo en vwo zijn geen onderwerp van gesprek geweest in de Koersgesprekken, omdat kort vóór deze gesprekken overleg met de Tweede Kamer had plaatsgevonden over voorstellen tot herijking van de tweede fase per 2007. Overigens zijn ook deze voorstellen tot

stand gekomen via interactieve beleidsvorming: intensieve raadpleging van het onderwijsveld op basis van de notities Continuïteit en vernieuwing en Ruimte laten en keuzes bieden.

Klachten over het niveau of de diepte van het onderwijs zullen tenminste voor een deel zijn terug te voeren op de tekortkomingen in de nieuwe tweede fase (b.v. versnippering door een te groot aantal vakken met een te kleine studielast), die zullen worden aangepakt met de herijking per 2007.

Vraag 14

Welk beleid gericht op beeldvorming en imago is in uw ogen nodig om het imago van het voorbereidend middelbaar onderwijs (VMBO) te verbeteren?

Antwoord

Voordat ik nader op de vraag inga moet mij iets van het hart: de meerderheid van de vmbo-leerlingen doet het goed. Zij profiteren van de leerwegaanpak en van de examens. Dat is belangrijk want 60 % van de leerlingen in het voortgezet onderwijs gaat naar het vmbo. Dat zou óók het imago moeten bepalen.

Daarmee zeg ik niet dat er geen problemen zijn. Integendeel, de problematiek van de risicoleerlingen is lastig en ingewikkeld. We moeten die serieus nemen want het gaat om leerlingen uit een maatschappelijk en sociaal kwetsbare groep. Maar we moeten ons wel voor ogen blijven houden dat de problematiek wordt opgeroepen door een klein deel van de leerlingen in het vmbo. Dat mag niet het beeld van het vmbo als geheel bepalen. Kijk maar waar het vmbo het goed in doet. Het vmbo-onderwijs innoveert en biedt perspectief op een goede vervolgopleiding en goede plaats op de arbeidsmarkt. Leerlingen, docenten, ouders en directies van scholen hebben een positiever beeld van hun vmbo-school dan in de pers soms wordt geschetst. Dit bleek duidelijk tijdens de Koersdebatten. Beleidsmatig is het van belang om te zorgen voor een goede doorontwikkeling van het vmbo. Hiervoor heb ik in de begroting en in Koers VO diverse maatregelen aangegeven. De totstandkoming van beleid zal op een meer interactieve wijze tot stand komen en een goede presentatie van het beleid en de resultaten kan verder bijdragen aan een verbeterd imago.

Maar ook de scholen zelf, hun organisaties en werkgevers werken aan een beeld en imago dat recht doet aan de ontwikkeling en resultaten van het vmbo. Op deze wijze werkt ieder aan een beter imago voor het vmbo. Dat verdient politieke steun.

Vraag 15

Hoe kan het dat het VMBO in de berichtgeving nogal eens negatief scoort ten opzichte van het vroegere lager beroepsonderwijs (de ambachtsschool)?

Antwoord

Zie allereerst ook mijn antwoord op vraag 14.

De vernieuwingsoperatie van het vroegere lager beroepsonderwijs is in gang gezet omdat verbetering van dat onderwijs noodzakelijk werd gevonden. De vernieuwing heeft geresulteerd in het vmbo. Hierbij wordt de doorlopende leerlijn benadrukt, waarbij het vmbo het fundament van de beroepskolom vormt. Hierdoor wordt aan leerlingen ook een duidelijk perspectief geboden.

De eerste vmbo-examens hebben goede resultaten te zien gegeven en op vmbo's wordt innovatief gewerkt aan het verder aantrekkelijk maken van het onderwijs. Natuurlijk is hier nog een slag nodig, ook om de aansluiting mede in verband met de ontwikkelingen in het vervolgonderwijs verder te verbeteren. De meeste vmbo-leerlingen profiteren hiervan.

Zoals ik in mijn antwoord op vraag 14 al zei, is de berichtgeving over het vmbo te vaak negatief terwijl het vmbo het op veel fronten gewoon goed doet. Tijdens de interactieve gesprekken in het kader van Koers VO is nog eens duidelijk geworden dat de scholen, hun leerlingen, leraren, directies en ouders zich niet in dit negatieve beeld herkennen. Het is belangrijk dat ook deze constatering over het voetlicht wordt gebracht.

Vraag 16

Wie beschouwt u als probleemeigenaar bij het, in vergelijking met andere landen, hoge percentage leerlingen dat geen kwalificatie behaalt op het niveau HAVO/VWO of middelbaar beroepsopleiding (MBO)?

Antwoord

In Lissabon is de afspraak gemaakt dat Europa in 2010 de meest concurrerende kenniseconomie moet zijn. Wil ons land meedraaien in de top van die kenniseconomie dan zijn meer hoog opgeleiden en goed geschoolde vaklieden nodig. Door zoveel mogelijk jongeren vast te houden en mee te laten doen in het arbeidsproces, verbeteren we onze concurrentiekracht. Niet minder belangrijk is dat wij op die manier voorkomen dat een groep jongeren de aansluiting verliest met de rest van de samenleving.

Om schooluitval te voorkomen en om te zorgen dat meer mensen een startkwalificatie behalen kan niet een enkele probleemeigenaar worden genoemd. Hiervoor is een gezamenlijke inzet nodig, waarvoor ik in mijn Plan van aanpak jeugdwerkloosheid de hoofdlijnen schets. Ook met de operatie JONG, waarbij interdepartementaal de handen ineen worden geslagen, is het doel de jongere in al zijn aspecten te bereiken en eventuele belemmeringen uit de weg te ruimen (zie hiervoor overigens nader mijn antwoord op vraag 45 en 46).

Voor wat betreft het onderwijs vraagt dit probleem met name een zo goed mogelijke aanpak in alle onderwijssectoren en een zo goed mogelijk doorlopende leerlijn en aansluiting (zowel qua inhoudelijke, praktijk- als zorgcomponent). Dit vraagt ook voor de toekomst maatregelen in mbo en in het voortgezet onderwijs en zeker in het vmbo, dat het fundament van de beroepskolom vormt.

In de Koersen VO en BVE zet ik de hoofdlijn en richting voor de te nemen maatregelen uiteen.

Vraag 17

Wat is de reden dat veel leerlingen niet geboeid worden door het onderwijs? Hoe kan die situatie verbeterd worden? Kunt u met feiten uit de praktijk aantonen dat een andere manier van onderwijs aanbieden leidt tot een sterker geboeid-zijn van de leerling en een hogere motivatie voor zijn of haar leerloopbaan?

Antwoord

Deze vraag is identiek aan vraag 9. Daarom verwijs ik daarnaar.

Vraag 18

Welke consequenties verbindt u eraan dat uit de Koersgesprekken op scholen blijkt dat leerlingen bijzonder kritisch zijn over het onderwijs en dat het onderwijs hen niet boeit? Heeft u inzicht in de soort kritiek en acht de u de kritiek inhoudelijk terecht en door een andere wijze van lesgeven vermijdbaar?

Antwoord

Maatschappelijke ontwikkelingen en verschillen tussen leerlingen vragen om differentiatie en om ruimte en flexibiliteit voor leraren om voor de leerling aansprekende onderwijsprogramma's te realiseren.

Aansprekend onderwijs kan niet centraal geregeld worden via een uniform programma. Daarom leg ik verantwoordelijkheden bij de basis: bij leraren en andere professionals in en om de school. Zij komen iedere dag met de leerlingen in aanraking. Zij kennen de onderlinge verschillen en kunnen zorgen voor passende onderwijsprogramma's.

Ik acht de kritiek terecht en zie goede voorbeelden waar blijkt dat het anders organiseren van het lesgeven leerlingen meer kan motiveren tot leren, ook leerlingen die eerder deze motivatie moeilijk konden opbrengen. Tegelijkertijd moeten we ervoor oppassen in het anders organiseren van het onderwijs de oplossing van alle problemen te zien, het is geen doel op zich. Er zijn ook leerlingen die juist gebaat zijn bij traditionelere vormen van onderwijs, waarbij bijvoorbeeld sterke discipline of kennisoverdracht centraal staan.

Vraag 19

Kan op ieder moment voor de jongere de relevantie van een vak voor zijn toekomst helder zijn, zelfs wanneer de leerling op een bepaald moment nog echt niet weet wat hij in de toekomst zal gaan doen?

Antwoord

Ik denk niet dat iedere jongere op ieder moment de regie over zijn of haar leerproces kan nemen. Gelet op mijn antwoord op vraag 9 (en 17), gaat het dan ook niet om lesgeven anders te organiseren, maar om lesgeven passend te organiseren - passend bij de capaciteiten, leerstijlen, ambities en achtergronden van deze leerlingen. Onderwijsprofessionals zijn daarbij aan zet.

Vraag 20

Kunt u aangeven aan welke kernwaarden die scholen leerlingen bij dienen te brengen, specifiek wordt gedacht en aan welke stromingen daarbinnen?

Antwoord

Het betreft de kernwaarden van onze samenleving zoals deze (onder meer) in de preambule bij het voorstel voor de Europese grondwet worden beschreven, namelijk eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot minderheden behoren. Deze waarden staan centraal in een samenleving die gekenmerkt wordt door pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en gelijkheid van vrouwen en mannen. Zie ook het antwoord op vraag 11 over verscheidenheid van culturen in de Nederlandse samenleving.

Vraag 21

Kunt u voorbeelden geven van levensbeschouwelijke opvattingen die Uws inziens strijdig zouden zijn met kernwaarden van onze samenleving en die daarom naar uw mening zouden rechtvaardigen dat de rijksoverheid een school die deze levensbeschouwelijke opvattingen overbrengt, wel degelijk terechtwijst?

Antwoord

Artikel 23 van de Grondwet geeft ouders de mogelijkheid voor hun kind dat onderwijs te kiezen dat zij het meest passend achten bij hun levensovertuiging en pedagogisch-didactische visie. Zij kunnen daartoe scholen stichten en instandhouden. Dit is en blijft een pijler van ons onderwijsbestel. De rijksoverheid treedt niet in aangelegenheden van levensbeschouwelijke aard en wil hier geen uniform model voorschrijven. Dat neemt niet weg dat iedere school, of het nu een openbare of een bijzondere school is, gehouden is aan haar opdracht de kernwaarden van onze samenleving bij te brengen en kennis van en begrip voor de verschillende stromingen daarbinnen. De Inspectie ziet hier op toe.

Vraag 22

Draait het bij het leerproces en de leerloopbaan van de leerling niet juist om de leerstof?

Antwoord

Idealiter zou het tempo en de manier waarop de leerstof wordt aangeboden aan de leerling, afgestemd moeten zijn op de leerling zelf. Daar waar mogelijk zou ook de leerstof op de leerloopbaan van de individuele leerling kunnen worden afgestemd. De in scholen veelgehoorde kreet dat niet de leerstof, maar de leerling centraal zou moeten staan, ligt hieraan ten grondslag. Maatwerk kan ertoe bijdragen dat de leerling een onderwijsloopbaan doorloopt, die het best bij hem/haar past.

Vraag 23

Behoort juist de pedagogische visie, zoals de mate waarin de leerstof centraal wordt gesteld, niet bij uitstek tot de eigen verantwoordelijkheden van de scholen?

Antwoord

Scholen bepalen zelf vanuit welke pedagogische visie ze hun leerlingen kwalitatief goed onderwijs geven. Daarbij hebben zij beleidsruimte nodig om te kiezen voor een visie die het meest aansluit bij hun leerlingen. Veel scholen gaven tijdens de schooldebatten aan dat zij om maximaal rendement te kunnen halen, daarbij de leerling centraal wensen te stellen.

Vraag 24

Is de capaciteit van de Onderwijsinspectie en/of de leerplichtambtenaren nu reeds toereikend om bij hen de verantwoordelijkheid te leggen voor het zoeken van een alternatief voor leerlingen die niet meer te handhaven zijn in het reguliere onderwijs?

Antwoord

Het toezicht op de leerplicht is de verantwoordelijkheid van de gemeenten, en op grond daarvan een taak van de leerplichtambtenaren. De Inspectie heeft hier geen taak. De leerplichtambtenaar hoeft pas in actie te komen als een leerling voor een school niet te handhaven is. Dit is wel een belangrijke, maar niet de meest omvangrijke taak van de leerplichtambtenaar. De capaciteit van de gemeenten is daarvoor wel toereikend.

Vraag 25

Zijn de resultaatafspraken met de sector procedureel of inhoudelijk? Hoe controleert u het nakomen ervan zonder dat dit leidt tot vergroting van de bureaucratie?

Antwoord

Waar het mij om gaat is dat ik met de georganiseerde sector afspraken maak die betekenis hebben in de scholen, zoals afspraken over de prestaties van het voortgezet onderwijs en over resultaten om doelen te bereiken die voort kunnen komen uit de politiek-maatschappelijke discussie in Nederland of uit Europese ontwikkelingen. De georganiseerde sector legt integraal verantwoording af over de prestaties die het voortgezet onderwijs levert. De individuele school legt extern en intern verantwoording af.

In samenhang met mijn beleid van deregulering en een overheid die zich tot de hoofdlijnen van het "wat" beperkt leidt dit niet tot vergroting van de bureaucratie, maar juist tot meer ruimte voor de scholen.

Voor de plaats van de prestatieafspraken binnen het geheel van de door mij beoogde moderne bestuurlijke verhoudingen mag ik u naar vraag 2 verwijzen.

Vraag 26

Is er bekend welke factoren bijdragen tot een betere communicatie tussen schoolleiding en werkvloer? Zo ja, om welke factoren gaat het? Speelt schoolgrootte een rol?

Antwoord

Wil een organisatie (ook buiten het onderwijs) goed functioneren en kwaliteit leveren dan is een goede, open communicatie van groot belang. Iedere school geeft daar op zijn manier invulling aan. Een gedeelde visie op de richting van de organisatie en duidelijkheid over de verantwoordelijkheden daarbinnen lijken een eerste vereiste. Dat vraagt de bereidheid van zowel de schoolleiding als de professionals op de werkvloer open te staan voor samenwerking en het delen van kennis en mogelijkheden. Dat vergt professionaliteit op alle fronten en van de schoolleiding visie en leiderschap. Die schoolleiding moet bovendien, volgens de inspectie, ook echt zichtbaar zijn in de organisatie. De inspectie noemt die zichtbaarheid, naast persoonlijk leiderschap en een gedeelde visie, als factoren voor kwaliteit en communicatie op basis van de schoolportretten in het rapport "Schoolgrootte en kwaliteit; Groot in kleinschaligheid" (nr. 2002-12, voorjaar 2003 aan de Kamer toegestuurd). De schoolgrootte speelt als zodanig geen rol.

Interessant in dit verband is wat we inmiddels weten over de factoren die de schoolleiders van de Initiatiefrijke Scholen hebben benoemd voor een beleidsrijke schoolontwikkeling. Ook zij noemden schoolgrootte niet als factor. Wel wezen zij op, wat zij noemen, de "klassieke organisatie": "de les is eenheid van tijd, plaats en handeling". Deze klassieke organisatie vormde een belemmering voor de interne communicatie. Meer ruimte in de organisatie van het onderwijs en in de invulling van de onderwijstijd kan dus een stimulans zijn in de communicatie tussen schoolleiding en werkvloer.

Vraag 27

Welke oplossing gaat u zoeken voor leerlingen die in het reguliere onderwijs niet te handhaven zijn? Wanneer denkt u dat deze oplossingen operationeel zullen zijn? In hoeverre komt het voor dat een school een leerling niet kan handhaven, maar er ook geen andere oplossing voorhanden is?

Antwoord

In het plan van aanpak veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen heb ik twee maatregelen aangekondigd die specifiek bedoeld zijn voor gedragsmoeilijke leerlingen die in het reguliere onderwijs niet te handhaven zijn: reboundvoorzieningen en extra plaatsen ZMOK. De extra middelen hiervoor zijn vanaf 2005 beschikbaar en vertonen een opgaande lijn naar 2007. Met deze maatregelen, in combinatie met de meer preventieve maatregelen uit het plan van aanpak veiligheid, en in combinatie met bestaand beleid (met name het speciaal onderwijs), verwacht ik dat er in 2007 voldoende oplossingen voorhanden zijn voor leerlingen die (tijdelijk) niet in het regulier onderwijs te handhaven zijn.

Uit de interactieve gespreksronde die is gehouden voor de totstandbrenging van Koers VO en uit andere gesprekken met scholen is duidelijk gebleken dat scholen behoefte hebben aan dergelijke voorzieningen. Aangegeven werd dat het zowel voor de leerlingen met gedragsproblemen, als voor de andere leerlingen goed is om (tijdelijk) niet bij elkaar in de klas te zitten.

Vraag 28

Wat gaat de inzet van het Kabinet voor achterstandenbeleid in het licht van bezuiniging op de GOA-gelden per saldo meer betekenen dan dat de school meer met minder middelen moeten doen?

Antwoord

Zoals ik heb aangegeven in de Hoofdlijnenbrief van 31 oktober 2003 (PO/OO/2003/52325) zal het toekomstige onderwijsachterstandenbeleid, conform het Hoofdlijnenakkoord 2003, op een aantal punten wezenlijk anders zijn dan het huidige GOA-beleid. De herijking van het onderwijsachterstandenbeleid heeft als doel de taken en verantwoordelijkheden tussen de betrokken partijen beter te verdelen en beter aan te sluiten bij de feitelijke achterstand van de leerling. Hierdoor worden de beschikbare middelen voor de bestrijding van onderwijsachterstanden meer gericht en zo effectief mogelijk ingezet en krijgen scholen meer ruimte om maatwerk te leveren.. De aandacht gaat hierbij zoveel mogelijk uit naar jonge kinderen. De voor- en vroegschoolse educatie en het inrichten van schakelklassen zijn hierin belangrijke instrumenten.

Daarnaast zal in het voortgezet onderwijs gericht ingezet worden op de ondersteuning van scholen waar problemen cumuleren.

Vraag 29

Op welke wijze houdt u er rekening mee dat vakken zonder een centraal examen ten opzichte van vakken met een centraal examen het risico lopen een lagere status te krijgen?

Antwoord

Allereerst wil ik opmerken dat een gegarandeerde toegang tot het vervolgonderwijs, de zgn. paspoortfunctie, moet worden gehandhaafd. Dit is een belangrijk uitgangspunt voor de uitwerkingsrichting van een examensysteem met mogelijk minder centraal geëxamineerde vakken. Vervolgens ben ik met u van mening dat indien er willekeurig enkele vakken worden uitgelicht het risico bestaat dat er A- en B-vakken ontstaan. Dat kan natuurlijk niet de bedoeling zijn (overigens

worden nu al veel vakken afgesloten met alleen een schoolexamen). Zoals u al aangeeft zal het een heel lastige opgave zijn goede criteria te formuleren voor het maken van een keuze. In Koers VO heb ik dan ook aangegeven dat nader onderzoek noodzakelijk is. Dit onderzoek moet overigens ook antwoord geven op de vraag of vermindering van het aantal vakken met een centraal examen inderdaad tegemoet komt aan de behoefte van scholen tot maatwerk. Ik informeer uw Kamer dit najaar over deze en andere examenonderwerpen in een separate uitwerkingsnotitie examens.

Vraag 30

Kunt u uitleggen dat minder centraal geëxamineerde vakken en meer schoolexamens de doorstroomkansen en leerloopbaan van de leerling bevorderen?

Antwoord

Minder vakken centraal examineren is mij door scholen als alternatief model aangereikt omdat met minder centraal te examineren vakken er meer ruimte zou ontstaan voor de docent. De docent kan daar naar eigen inzicht invulling geven aan het onderwijskundig proces en een toetsing en afsluiting op maat. U spreekt in uw vraag over doorstroomkansen, ik wil liever spreken van doorstroomrechten. Ik hecht aan de systematiek van de centrale examens voortgezet onderwijs juist omdat de leerling doorstroomrechten ontleent aan het behalen van een diploma. Een gegarandeerde toegang tot het vervolgonderwijs, de zgn. paspoortfunctie is een belangrijke reden om het huidige examensysteem te handhaven. Dit geeft ook direct het kader aan waarbinnen de verbeteringsvoorstellen, door mij geformuleerd in Koers VO, dienen te worden uitgewerkt. Beperking van het aantal centraal te examineren vakken wil ik onderzoeken voor het vmbo, ik heb op dit punt nog geen besluit genomen en zal uw Kamer daar dit najaar nader over informeren in de door mij toegezegde uitwerkingsnotitie examens voortgezet onderwijs.

Vraag 31

Wat betekent het streven naar meer maatwerk bij de examens voor regionale initiatieven, zoals de Pilot Aanpassen Centraal Examen Tilburg (PACT), waarbij traditionele centrale examens worden aangepast opdat de toetsing meer recht doet aan competenties, zonder overigens afbreuk te doen aan doorstroomrechten van de leerlingen?

Antwoord

Tot nu toe is mij geen concreet onderbouwd projectplan van de Pilot Aanpassen Centraal Examen Tilburg (PACT) voorgelegd met een verzoek om de centrale examens niet meer af te hoeven nemen. Overigens kan nu binnen het schoolexamen al recht worden gedaan aan competenties die in de centrale examens niet worden getoetst en de gedachte van een portfolio is interessant maar kan nu ook binnen de bestaande regelgeving al vorm krijgen. In dit najaar zal ik uw Kamer een uitwerkingsnotitie examens doen toekomen waarin ik nader zal ingaan op een kader voor inhoudelijke experimenten.

Vraag 32

Hoe verhoudt de voorgenomen flexibilisering van de examens zich tot het mogelijke ontstaan of uitbreiden van toelatingsexamens in het hoger onderwijs?

Antwoord

Instellingen voor hoger onderwijs krijgen de mogelijkheid bij hun toelating eigen accenten te leggen. Ik zie dit op geen enkele manier als een vervanging van het centraal examen voortgezet onderwijs; ook staan de rechten verbonden aan het (gedeeltelijk) centraal examen (instroomrecht) niet ter discussie. Overigens biedt het voorstel van de staatssecretaris de mogelijkheid van een proef bij studierichtingen waarbij specifieke aanvullende eisen worden geformuleerd voor de toelating. Voorwaarde voor de experimenten met selectie en collegegeldverhoging, die het komende studiejaar worden voorbereid, is dat deze alleen betrekking mogen hebben op opleidingen met 'erkende evidente meerwaarde'. Daarnaast worden experimenten gestimuleerd rondom flexibele toelating. De urgentie van een meer flexibele toelating is net als selectie ingegeven door het zoeken naar mogelijkheden voor 'matching' van

capaciteiten, mogelijkheden en behoeften van de student en de kwaliteit van de opleiding, zoals aangeboden door de instelling.

Vraag 33

Op welke manier moet de school over keuzes open en tijdig verantwoording afleggen aan ouders, leerlingen en personeel?

Antwoord

Autonomievergroting stelt andere eisen aan verantwoording. Schoolleiders vinden het vanzelfsprekend verantwoording af te leggen over de invulling van de toegenomen ruimte. Hoe zij dit doen is in eerste instantie hun verantwoordelijkheid. Ik ben niet van plan op dit punt iets voor te schrijven. Het mag niet zo zijn dat de ruimte die ik aan de voorkant bied aan de achterkant onmiddellijk verdwijnt en de school opgezaagd wordt met onnodige bureaucratie. Wel zal ik de positie van het personeel, de ouders en de leerling in de medezeggenschap versterken door in de wet een keuzemogelijkheid op te nemen tussen een WOR of een – versterkte – WMO.

De manier van verantwoording kan per school of per vestiging of andere organisatie-eenheid verschillen. Ook zijn verschillende keuzes in de aanpak denkbaar al naar gelang het gaat om personeel, ouders of leerlingen. De school als lerende organisatie is wel het ideaal: verantwoording afleggen over de geboekte resultaten moet primair leiden tot verdere verbeteringen in de school. Daarbij baseert de school zich op een adequaat systeem van kwaliteitszorg op schoolniveau. In de sectorbrede bevordering hiervan zie ik een belangrijke rol weggelegd voor de georganiseerde sector. Conform Koers VO zou de de sector bovendien een gedragscode over “goed onderwijsbestuur” moeten opstellen; één van de onderwerpen in die beoogde gedragscode is het interne toezicht op het bestuur en het management en de overige interne verantwoording.

Vraag 34

Kunt u de stelling dat een brancheorganisatie naast of met besturenorganisaties de herkenbaarheid en zelfstandigheid van de sector kan versterken verduidelijken? Wordt deze stelling door de besturenorganisaties onderschreven?

Antwoord

In het voorgaande heb ik aangestipt dat de veranderende bestuurlijke verhouding tussen de school en de rijksoverheid ook nieuwe eisen stelt aan de organisatie van de sector (zie onder meer vraag 2 en 4). Om te beginnen: als ik over de ‘sector voortgezet onderwijs’ spreek omvat dat de organisatie van de gehele school: bestuur, management, personeel en leerlingen. De toegenomen autonomie en verantwoordelijkheid van de scholen, in deze brede betekenis, vraagt om een stevige organisatie en positie van de sector. Uitgangspunten daarvoor zijn dat de organisatie minder versnipperd en verdeeld is dan nu het geval is; dat sprake is van een eenduidige vertegenwoordiging en spreekbuis én dat de sector agendasettend en stimulerend is én ik afspraken kan maken die betekenis hebben in de school. Ik heb, kortom, een nieuwe, krachtdadige instantie voor ogen die het hele voortgezet onderwijs vertegenwoordigt als georganiseerde sector. Een heldere besluitvormingsstructuur en legitimering van de kant van de scholen zijn daarbij voorwaarden. Op deze manier denk ik dat de sector zich meer herkenbaar en zelfstandig kan profileren en zich beter en effectiever kan kwijten van zijn taak de scholen en professionals in hun werk voor de leerling te ondersteunen. In de manier waarop de sector de organisatie inricht zal de diversiteit van n het veld naar denominatie, schoolgrootte, bestuurskracht etcetera ongetwijfeld herkenbaar zijn.

Vraag 35

Hoe verhoudt de door u gewenste brancheorganisatie zich tot de naar richting georganiseerde besturenorganisaties? In hoeverre is er sprake van complementariteit en/of het overdragen van taken en verantwoordelijkheden?

Antwoord

Zoals ik hierboven in mijn antwoord op vraag 4 zei: het is aan de sector zelf om zich te organiseren en daarin keuzes te maken. Het is dus aan de georganiseerde sector keuzes te maken in de verhouding tot de besturenorganisaties.

Vraag 36

Kan de leerling weer 'geboeid' raken wanneer de aansluiting van de theoretische leerweg in het VMBO naar HAVO wordt verbeterd? Ziet u daar mogelijkheden toe?

Antwoord

Het overgrote deel van de leerlingen van vmbo-t stroomt door naar het mbo. De nadruk ligt zodoende op deze aansluiting. Een klein percentage leerlingen maakt de overgang van vmbo-t naar het havo. Elke leerling is gebaat bij en dus meestal geboeid door een betere aansluiting. Ik zie echter geen noodzaak om specifiek de aansluiting vmbo-t en havo te verbeteren. Wel biedt meer flexibiliteit, ook in vmbo-t, scholen meer mogelijkheden voor deze groep leerlingen beter maatwerk te leveren en hierdoor de aansluiting op het havo te verbeteren.

Vraag 37

In hoeverre is het in de praktijk reeds regel dat het onderwijs op het VMBO nauwkeurig aansluit op het vervolgonderwijs op het MBO, zodat er voor de leerling van een doorlopende leerlijn sprake is? Wat is de oorzaak dat er in bepaalde situaties geen vloeiende overgang van het VMBO naar het MBO is? Wanneer denkt u dat deze problemen zijn opgelost? Is het voor een betere aansluiting op het MBO nodig dat de examens VMBO worden aangepast?

Antwoord

Onderzoek en adviezen wijzen uit dat er nog winst te boeken is in de aansluiting van vmbo op het vervolgonderwijs op het MBO.

Er zijn hiervoor allerlei oorzaken en er zijn natuurlijk veel verschillende aanleverende scholen voor voortgezet onderwijs naar enkele ROC's.

Een goede aansluiting is de primaire verantwoordelijkheid van de scholen en instellingen. Mijn verantwoordelijkheid is het, zoals ik in Koers VO en Koers BVE heb aangegeven, te zorgen voor de nodige stimulansen c.q. randvoorwaarden voor de verbetering van de aansluiting.

Ik streef daarbij naar een samenhangend beleid. Het is daarbij belangrijk dat een warme overdracht van leerlingen plaatsvindt. Een aantal zaken om de aansluiting te verbeteren zijn al bewerkstelligd, zoals de assistent-route in het vmbo.

Zoals ik in Koers VO aangeef, ga ik ook, binnen de geschetste kaders naar de examens vmbo kijken. Het gaat daarbij om direct door te voeren maatregelen als het verder doorzetten van het cspe (centraal schriftelijk praktijkexamen), het meer flexibel examineren van de algemene vakken in de basisberoepsgerichte leerweg in het vmbo tot verder onderzoek naar de mogelijkheid van het aantal centraal te examineren vakken in het vmbo. Ook deze acties dragen mede bij tot een verbetering van de aansluiting vmbo/mbo.

De aansluiting tussen vmbo en ROC zal zoals gezegd natuurlijk in de praktijk door de vmbo-scholen en de ROC's moeten worden vormgegeven. Het is mijn verantwoordelijkheid waar mogelijk belemmeringen voor een goede aansluiting uit de weg te ruimen en waar nodig gerichte impulsen te geven om de aansluiting te verbeteren.

Vraag 38

Kunt u verduidelijken wat de bedoeling is van het opnemen van 'aansluiting tussen sectoren' in kwaliteitszorgsystemen? Hoe zal dit in de praktijk werken?

Antwoord

Het uitgangspunt van Koers VO is om onderwijsprofessionals in positie te brengen om de leerling centraal te stellen. Dat heeft tot gevolg dat het onderwijs niet langer in de eerste plaats draait om de

leerstof, maar om het leerproces en de leerloopbaan van de leerling. Daarmee komt er een nadrukkelijker accent op de schakelfunctie van het voortgezet onderwijs. Kiezen voor de leerling is dan ook kiezen voor doorlopende leerlijnen.

Uit de interactieve gesprekken blijkt dat het veld het met mij eens is dat scholen ervoor verantwoordelijk zijn dat die doorlopende leerlijnen er ook daadwerkelijk komen.

Tegen die achtergrond heb ik als actie in Koers VO opgenomen dat de aansluiting tussen sectoren wordt opgenomen in kwaliteitszorgsystemen. Hiermee wordt bedoeld dat de mate waarin sectoren op elkaar aansluiten een element is bij de beoordeling (en dus ontwikkeling) van de kwaliteit. Zo wordt voor de aansluiting tussen het voortgezet onderwijs en het hoger onderwijs onderzocht in hoeverre in het voortgezet onderwijs verworven kennis en vaardigheden aansluiten op wat in het hoger onderwijs gewenst wordt en kunnen scholen hun eigen resultaten hierop vergelijken met het landelijke beeld. Een dergelijke vergelijking met het landelijke beeld is een stimulans voor scholen tot verbetering. In de toekomst gaat ook het onderwijsnummer de mogelijkheid bieden om informatie over het verdere succes van de eigen schoolverlaters terug te koppelen naar scholen. Scholen die werken met externe visitaties kunnen bijvoorbeeld ook vertegenwoordigers van `toeleverende` basisscholen in de visitatiecommissie opnemen.

Het is mijn verantwoordelijkheid de overdracht tussen deelsystemen van het onderwijs te faciliteren en de verschillende systemen te stroomlijnen. In Koers VO en de beantwoording van verschillende vragen hier, vindt u voorbeelden hiervan.

Vraag 39

Heeft u de overtuiging dat er binnen het voortgezet onderwijs reeds sprake is van een sluitend systeem van adequate leerlingbegeleiding? Zo nee, wanneer denkt u dat dit wel het geval zal zijn?

Antwoord

Ik ga stevig inzetten op een versterking van de begeleiding van leerlingen met sociaal-emotionele problemen. Ik doe dit via twee sporen. Enerzijds krijgen scholen in het kader van het Plan van aanpak veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen extra middelen om hun interne leerlingbegeleidingsfunctie te versterken. Deze middelen zijn vanaf eind 2004 voor de scholen beschikbaar en lopen op tot € 44,5 miljoen per jaar structureel vanaf 2007. Anderzijds werk ik in het kader van de Operatie Jong met andere departementen aan de realisatie van een landelijk dekkende infrastructuur van netwerken rondom de school. In november zal ik in het kader van de Operatie Jong een Plan van Aanpak naar uw Kamer zenden waarin staat hoe ik dat ga realiseren.

Met deze gelijktijdige investering in de zorg in de school en het netwerk rond de school bied ik de randvoorwaarden voor een sluitend systeem van leerlingbegeleiding.

Vraag 40

Welke garanties biedt de doorgedecentraliseerde bekostiging van de leerlingbegeleiding dat een leerling adequaat zal worden begeleid?

Antwoord

Vanaf 2004 heb ik extra middelen beschikbaar gesteld voor leerlingbegeleiding. Dit budget loopt op tot een structureel bedrag van € 44,5 miljoen vanaf 2007. De middelen gaan rechtstreeks naar de scholen. Het verdeelmechanisme hiervoor wordt op dit moment uitgewerkt.

Scholen zijn zelf, aansluitend op de behoeften van hun leerlingenpopulatie, het best in staat om deze middelen op de meest effectieve manier in te zetten. Dit betekent niet dat iedere school zelf het wiel zal moeten uitvinden. Ik zal scholen hierin ondersteunen door middel van handreikingen en *good practices*. Evenmin betekent dit dat scholen alles zelf moeten oplossen. De interne leerlingbegeleiding kan alleen goed functioneren als er in aansluiting daarop een sluitend netwerk rond de school is. Dit wordt bevorderd in het kader van de Operatie Jong.

Vraag 41

Kunt u bevestigen dat het de doelstelling van het kabinet is dat het beschikbare geld vooral terecht komt op scholen met een samenloop van problemen? Hoe verklaart u, gelet op deze doelstelling, het verzet van verschillende scholen en organisaties tegen de wijzigingen in het GOA-beleid?

Antwoord

Gezien de beperkte middelen moeten keuzes worden gemaakt. Omdat ik het van groot belang acht dat het beschikbare geld daar terecht komt waar dat het meest nodig is, zet ik met het toekomstige Leerplus Arrangement VO in op scholen waar problemen cumuleren. Op dit moment onderzoek ik welk allocatiemechanisme het meest daaraan tegemoet komt. Ik zal Uw Kamer nader hierover informeren tijdens het Algemeen Overleg over het toekomstige onderwijsachterstandenbeleid op 13 oktober 2004.

Vraag 42

Welke problemen verklaren dat er in 2005 opnieuw een wetsvoorstel over het onderwijsnummer moet komen, opdat de melding van schoolverzuim en schooluitval verbetert?

Antwoord

De invoering van het onderwijsnummer maakt het technisch mogelijk dat de Informatie Beheergroep (IBG) van iedere jongere die nog leerplichtig is, of geen startkwalificatie heeft behaald naam en adres aan de desbetreffende gemeente meldt, zodat de leerplichtambtenaar actie kan ondernemen. Om redenen van privacy is dit echter verboden als het niet om een taak gaat die bij wet is vastgelegd. In de Wet op het onderwijsnummer ontbreekt thans een bepaling met die strekking. Er wordt nu gewerkt aan de invoering van een dergelijke bepaling.

Voor de controle op relatief schoolverzuim (spijbelen) heeft het onderwijsnummer geen – of veel minder betekenis.

Een ander doel dat met de wetwijziging wordt nagestreefd is lastenvermindering van de scholen. Als deze route bevredigend werkt, kan de verplichting van de school, om in- en uitschrijvingen aan de gemeente te melden, vervallen, omdat de IB-Groep deze taak overneemt.

Vraag 43

Wat wordt exact verstaan onder uitval? Behoort een leerling die van de HAVO zonder diploma naar het MBO gaat tot 'uitval'? Wordt schooluitval zonder dat de leerling ander onderwijs gaat volgen apart geadministreerd? Hoe sterk zal het onderwijsnummer de betrouwbaarheid van de uitvalcijfers vergroten?

Antwoord

Onder voortijdig schoolverlaten of schooluitval wordt verstaan het verlaten van een vorm van onderwijs die valt onder de Leerplichtwet, of onderwijs dat voorbereidt op een startkwalificatie, zonder deze in te ruilen voor een vergelijkbare vorm van onderwijs. In het voorbeeld in de vraag van een leerling die zonder diploma van havo naar mbo doorstroomt, is dus geen sprake van voortijdig schoolverlaten.

Op grond van de Leerplichtwet 1969 dienen gemeenten te controleren of alle ingezeten jongeren in de leerplichtige leeftijd ingeschreven staan in een school. Volgens de Wet op de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) dienen scholen alle voortijdige schoolverlaters die nog geen startkwalificatie hebben te melden aan de gemeenten. De uitvoering van de beide bepalingen, die tot doel hebben inzicht te krijgen in het aantal leerplichtigen dat niet naar school gaat, dan wel het jaarlijkse aantal schoolverlaters zonder startkwalificatie, blijkt te worden gehinderd door problemen van administratieve en praktische aard. Met de invoering van het onderwijsnummer wordt er een landelijk bestand gevormd van alle jongeren waarin onder meer is opgenomen of ze leerplichtig zijn, of ze een startkwalificatie hebben behaald en of (en waar) ze naar school gaan. Daarmee zijn alle problemen die melding en administratie op het gemeentelijke of regionale niveau met zich meebrengen omzeild. Het overzicht is bovendien gebaseerd op de GBA en bekostigingsgegevens van het ministerie van OCW. Daarmee is de grootst mogelijke betrouwbaarheid gerealiseerd.

Vraag 44

Hoe betrouwbaar zijn de gegevens beschreven in de tabellen 'Uitval uit het VO als percentage van de totale uitstroom uit het VO' en 'Uitval uit de 1e fase als percentage van het aantal leerlingen in 1e fase'?

Antwoord

De cijfers in deze tabellen zijn ontleend aan de onderwijsmatrices. Uit de onderwijsmatrices is te berekenen hoeveel leerlingen die in jaar 't' in het onderwijs waren ingeschreven, dat in jaar 't + 1' niet meer waren. Dat aantal wordt beschouwd als een benadering van het aantal voortijdige schoolverlaters. In dit aantal zijn evenwel ook jongeren inbegrepen die zijn geëmigreerd en jongeren die doorstromen naar onderwijsvormen die niet onder de matrices vallen (bijvoorbeeld particulier onderwijs). Het beeld wordt verder beïnvloed door de tussentijdse instroom van leerlingen. De tabellen geven dus een momentopname weer, die geen rekening houdt met tussentijdse leerlingstromen. Zij geven een schatting van het voortijdig schoolverlaten die waarschijnlijk te hoog uitvalt. Zij geven wel op een betrouwbare manier de ontwikkeling weer van het aantal in de tijd: toename of afname.

Vraag 45

Wat is de reden dat het sluitend aanbod niet eerder dan 2007 gerealiseerd kan worden? Is er extra geld nodig of gaat het alleen om een betere afstemming in de keten?

Antwoord

Om tot een sluitend aanbod van zorg te komen zet ik in het kader van Operatie Jong met andere departementen in op een landelijk dekkende infrastructuur van zorgnetwerken in 2007. In het ambitiedocument van de Operatie Jong: Sterk en resultaatgericht voor de jeugd dat in juni naar de TK is gezonden is deze ambitie verwoord. Uit voorlopige gegevens van de monitor 2004 van het Landelijk Centrum Onderwijs Jeugdzorg blijkt dat op dit moment 89% van de scholen in het Voortgezet Onderwijs al een Zorgadviesteam heeft. Mede op basis daarvan lijkt mij een sluitende infrastructuur in 2007 haalbaar. Deze doelstelling geniet steun van alle betrokken partijen die gehoord zijn bij de totstandkoming van het ambitiedocument: gemeenten, provincies, scholen. De doelstelling houdt ook in dat het sluitende aanbod zowel kwantitatief (100%) als kwalitatief (de kwaliteit van de afspraken in het netwerk moet beter) moet zijn. Het gaat daarbij inderdaad om een betere afstemming tussen de verschillende partijen in de keten tot stand te brengen. Uit de interactieve gespreksronde die ik voor Koers VO heb gehouden blijkt dat ook scholen het belangrijk vinden dat er goede en soepel werkende afspraken met het netwerk rondom de school bestaan. Ook wezen de gesprekspartners op behoefte aan meer afstemming. Ik zal jaarlijks, in het kader van Operatie Jong, de voortgang monitoren.

Vraag 46

Welke waarborgen heeft u dat de school in het belang van de leerling met zekerheid een beroep kan doen op zorgaanbieders buiten de school?

Antwoord

Op 24 april 2002 maakten Rijk, IPO en VNG in het overhedenoverleg afspraken over de realisatie van sluitende zorgnetwerken rond alle scholen voor voortgezet onderwijs. Daarbij hebben de overheden afgesproken dat minimaal school, leerplicht/regionale meld- en coördinatiefunctie, schoolgezondheidszorg, maatschappelijk werk (Algemeen Maatschappelijk Werk/Schoolmaatschappelijk Werk) en Bureau jeugdzorg (op afroep voor consultatie en deskundigheidsbevordering) in de eerste lijn vertegenwoordigd moeten zijn. Bureau jeugdzorg (doorverwijzing naar geïndiceerde zorg), overige leerling gerichte voorzieningen, politie/Bureau Halt en OM vormen de tweede lijn en moeten op afroep beschikbaar zijn in het netwerk van voorzieningen voor oudere jeugd. In het kader van Operatie Jong wil ik, hierop voortbouwend, met andere departementen tot een landelijk dekkende infrastructuur van netwerken rondom de school komen. Dit najaar zal ik in het kader van de Operatie Jong een Plan van Aanpak naar uw Kamer zenden waarin staat hoe ik dat ga realiseren. Om de vinger aan de pols te houden vindt jaarlijkse monitoring plaats

door het Landelijk Centrum Onderwijs Jeugdzorg. De uitkomsten daarvan zal ik in het kader van Operatie Jong aan u melden.

Vraag 47

Is het duidelijk wie er verantwoordelijk is voor het realiseren van een landelijk dekkende infrastructuur van zorgnetwerken? Wie neemt het initiatief?

Antwoord

Om een landelijk dekkende infrastructuur van zorgnetwerken te realiseren zijn meerdere partijen verantwoordelijk: gemeenten, provincies en scholen (zie ook het antwoord op vraag 46). Blijkens de interactieve gespreksronde die ik in het kader van Koers VO heb gehouden vinden scholen dat het netwerk om de school goed moet zijn georganiseerd en moet aansluiten op wat in de school gebeurt. Mede vanwege de complexiteit in de verantwoordelijkheidsverdeling is de Operatie Jong gestart. In het ambitiedocument van de Operatie Jong: Sterk en resultaatgericht voor de jeugd dat in juni naar de TK is gezonden heb ik ingezet op een landelijk dekkende infrastructuur van zorgnetwerken. Binnen de door mij beoogde moderne bestuurlijke verhoudingen hoort dit tot mijn verantwoordelijkheid: de condities en randvoorwaarden te scheppen waarbinnen de scholen en de professionals in staat zijn hun werk goed te doen. Dat betekent dat ik het initiatief neem om dit, in goed overleg met de medebetrokken bewindspersonen, te verwezenlijken. Dit najaar zal ik in het kader van de Operatie Jong een Plan van Aanpak naar uw Kamer zenden waarin staat hoe ik dat ga realiseren.

Vraag 48

Hoe kan voorkomen worden, dat leerling/ouders langs meerdere loketten/personen in de zorgnetwerken moeten? Is het doel om tot 1 verantwoordelijke hulpverlener per leerling/gezin te komen?

Antwoord

Om te voorkomen dat leerlingen/ouders langs meerdere loketten moeten is het van belang dat er sluitende netwerken van zorg rondom de scholen bestaan. Vandaar dat ik in het kader van Operatie Jong met andere departementen tot een landelijk dekkende infrastructuur van netwerken rondom de school wil komen. Dit najaar zal ik in het kader van de Operatie Jong een Plan van Aanpak naar uw Kamer zenden waarin staat hoe ik dat ga realiseren. Het doel is niet per sé om tot één verantwoordelijke hulpverlener te komen omdat in veel zogenaamde 'multiproblem'-gevallen meerdere specialismen nodig zijn. Wel kunnen de deelnemers in het zorgnetwerk afspreken dat er één zorgcoördinator/casemanager is die ervoor zorgt dat de hulpverleningsinstellingen de zorg op elkaar afstemmen en bij de leerling/het gezin de vinger aan de pols houdt.

Vraag 49

Welke extra inspanningen voor veiligheid worden noodzakelijk geacht voor het beperkte aantal VO-scholen waarbinnen problemen van leerlingen accumuleren? Moet hier een maximum aan de schoolgrootte worden gesteld?

Antwoord

In het Plan van aanpak veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicojongeren dat ik op 19 mei jl. aan de TK heb aangeboden, heb ik maatregelen aangekondigd ter verbetering van de veiligheid in het primair en het voortgezet onderwijs. Deze maatregelen gelden in principe voor alle scholen. Om recht te doen aan het feit dat op sommige scholen sprake is van probleemcumulatie heb ik ervoor gekozen om de middelen voor bijvoorbeeld leerlingbegeleiding met voorrang in te zetten op scholen waar de problemen het grootst zijn, namelijk het VMBO en het praktijkonderwijs. Uit onderzoek is gebleken dat er geen relatie is tussen schoolgrootte en veiligheid. Wel is het zo dat een kleinschalige organisatie van het onderwijs een positieve invloed heeft op het schoolklimaat. Het is echter de verantwoordelijkheid van de school om te zorgen voor een positief en veilig schoolklimaat. Ik

zal dan ook geen maximum stellen aan de schoolgrootte. Overigens was schoolgrootte in de Koersgesprekken geen onderwerp van discussie.

Vraag 50

Kunt u aangeven hoeveel VMBO-scholen wel en niet een samenwerkingsverband hebben met een zorglocatie? Zijn er gegevens over de verlichting die dit aan de VMBO's verschaft?

Antwoord

Het is voor mij onmogelijk om aan te geven hoeveel samenwerkingsverbanden een zorglocatie hebben. Achter de term zorglocatie kunnen verschillende voorzieningen met verschillende functies schuil gaan. Voorbeelden van voorzieningen die vaak zorglocaties worden genoemd zijn een orthopedagogisch centrum (aansturing vanuit het samenwerkingsverband of vanuit één school), een nevenvestiging zorg (hier wordt alleen onderwijs gegeven aan vmbo-leerlingen met LWOO-indicatie), een afdeling voor leerwegondersteunend onderwijs die in een apart gebouw is gehuisvest, een nevenvestiging van een school voor vmbo met een licentie voor LWOO waar alle zorgleerlingen mét en zonder LWOO-indicatie hun vmbo-opleiding volgen (in een aparte vleugel van het gebouw). 'Zorglocaties' vervullen ook verschillende functies. Naast het verzorgen van onderwijs en begeleiding van zorgleerlingen (voor een kortere of langere periode), vervult zo'n voorziening in veel gevallen ook de functie van expertisecentrum door bijvoorbeeld de organisatie van nascholingscursussen en het verzorgen van ambulante begeleiding van leerlingen op verschillende vmbo-locaties. Het is afhankelijk van de lokale situatie en het beleid van scholen en samenwerkingsverbanden hoe de zorgstructuur binnen het vmbo wordt vormgegeven. In alle samenwerkingsverbanden zijn LWOO-licenties aanwezig. Bovendien hebben scholen de mogelijkheid om een licentie aan te vragen of hun licentie naar andere nevenvestigingen uit te breiden. Scholen met een LWOO-licentie ontvangen op basis van het aantal vmbo-leerlingen met LWOO-indicatie extra middelen om leerwegondersteunend onderwijs te verzorgen. De manier waarop scholen extra zorg en ondersteuning realiseren is afhankelijk van de concrete zorgvraag van leerlingen en het eigen beleid van scholen en samenwerkingsverbanden.

Vraag 51

Is bekend of het kunnen onderbrengen van de zorgleerlingen op zorglocaties bijdraagt aan het verbeteren van het imago van het vmbo?

Antwoord

Nee. Deze relatie is lastig te onderzoeken door de uiteenlopende organisatie van de zorgvoorzieningen voor vmbo-leerlingen binnen scholen en samenwerkingsverbanden. Ik heb overigens tijdens de Koersdebatten van ouders, leerlingen en scholen geen signalen ontvangen met betrekking tot dit punt.

Vraag 52

Is bekend of plaatsing op een zorglocatie preventief werkt bij het voorkómen van (verergering van) gedragsproblemen?

Antwoord

De term zorglocaties wordt gebruikt om verschillende voorzieningen en functies aan te duiden (zie ook mijn antwoord op vraag 50). Om die reden is deze vraag niet eenvoudig te beantwoorden. Op zorglocaties worden bovendien leerlingen met verschillende zorgvragen opgevangen. Lang niet altijd spelen gedragsproblemen een rol, maar is extra zorg geboden vanwege leerproblemen. Snelle signalering van problemen op welk vlak dan ook is van belang om gedragsproblemen of verergering daarvan te voorkomen. Tijdens verschillende Koersdebatten vertelden docenten en schoolleiders dat zij beter dan voorheen nagaan met welke capaciteiten en begeleidingsbehoeften leerlingen in het eerste leerjaar van het vmbo binnenkomen. Op het punt van signalering is in de afgelopen jaren door vmbo-scholen al een flinke stap voorwaarts gemaakt. Naast tijdige signalering is een adequate begeleiding van belang om (verergering van) gedragsproblematiek te voorkomen. Om deze reden ken ik scholen in

de komende jaren extra middelen toe voor de voorbereiding van leerlingbegeleiding. Scholen en samenwerkingsverbanden werken bovendien op dit moment hard aan verdere kwalitatieve verbetering van hun zorgaanbod dat ook beter is afgestemd op de zorgvragen van leerlingen. Hierbij worden zij ondersteund via het project 'Kwaliteit van leerlingenzorg in vmbo en praktijkonderwijs', een gezamenlijk initiatief van onderwijsorganisaties. Daarnaast werk ik via het project JONG aan de verbetering van de samenwerking tussen onderwijsinstellingen en zorgvoorzieningen zodat jongeren eerder en/of betere zorg kunnen krijgen. Tot slot is en blijft in sommige gevallen opvang in aparte voorzieningen gewenst in het belang van de leerling en soms ook in het belang van docenten of medeleerlingen. Om die reden heb ik dit voorjaar in mijn plan van aanpak Veiligheid aangekondigd extra middelen voor reboundvoorzieningen ter beschikking te stellen en extra ZMOK-plaatsen te realiseren.

Vraag 53

Zijn er gegevens over onderzoek gedaan naar het voorkómen van schooluitval door plaatsing op een zorglocatie?

Antwoord

Nee, het is niet mogelijk om onderzoek te doen naar preventieve werking van plaatsing op zorglocaties. De term zorglocaties wordt gebruikt om verschillende voorzieningen en functies aan te duiden (zie ook mijn antwoord op vraag 50). Net als bij het voorkomen van (verergering van) gedragsproblemen bij leerlingen, is mijns inziens een tijdige signalering en een goede zorgstructuur van groot belang om schooluitval te voorkomen. In aanvulling op het bovenstaande verwijs ik u naar mijn antwoord op vraag 52.

Vraag 54

Welke bekostiging krijgt een VMBO voor een leerling met en zonder leerweg ondersteunend onderwijs (LWOO) en welke bekostiging krijgt een school voor een leerling op een VMBO-zorglocatie? Wat kost een leerling in tijdelijke opvangvoorziening en wat kost een leerling in het onderwijs aan zeer moeilijk opvoedbare kinderen (zmok)?

Antwoord

De hoogte van het bedrag dat een school via lumpsumbekostiging per leerling ontvangt hangt af van de onderwijssoort waarvoor de leerling staat ingeschreven. Voor vmbo-leerlingen ontvangen scholen ongeveer € 5300,- per schooljaar. Voor vmbo-leerlingen met een LWOO-indicatie is de hoogte van het bedrag per leerling ongeveer € 8800,-. Voor een leerling in het VSO-ZMOK ontvangt een onderwijsinstelling globaal € 13.000,-. Met betrekking tot leerlingen in een tijdelijke opvangvoorziening kan ik geen bedrag noemen. Deze voorzieningen worden bekostigd met middelen die een school op reguliere basis voor de desbetreffende leerling ontvangt, met middelen uit het regionaal zorgbudget dat samenwerkingsverbanden ontvangen, en in sommige gevallen ook met middelen die door de gemeente beschikbaar zijn gesteld.

Vraag 55

Wat wordt bedoeld met het huidige (i)vbo? Is dat niet opgegaan in het vmbo?

Antwoord

Het (i)vbo is inderdaad opgegaan in het vmbo. Tot en met 2002 werden de examens echter nog volgens het oude systeem afgenomen. In 2003 deed de eerste lichting vmbo'ers examen.

Vraag 56

Waarom schrijft u de afname van het totaal aantal vwo-gediplomeerden in 2002 toe ?

Antwoord

De daling van het aantal vwo-ge diplomaerden in 2002 heeft verschillende oorzaken. Allereerst de instroom van havo-ge diplomaerden in 5 vwo het jaar ervoor. Dan de relatief sterke schommelingen in het percentage zittenblijvers in de leerjaren ervoor. Ten slotte de zogenaamde vlucht naar voren: bij invoering van de tweede fase werden leerlingen iets eerder dan gebruikelijk bevorderd van 4 naar 5 vwo om het ze mogelijk te maken examen oude stijl te doen.. Een dergelijke dip in aantallen is ook in het havo te zien geweest in 2001.

De daling van het aantal vwo-ge diplomaerden ligt niet aan het slagingspercentage; dat was in 2002 relatief hoog: 93 % geslaagden.

Vraag 57

Het systeem van de centrale examens blijft behouden. Bij de verbetering van de examens komt meer accent te liggen op de schoolexamens. Kunt u verklaren wat hier wordt bedoeld? Boeten de centrale examens aan belang in?

Antwoord

Zie mijn antwoord bij vraag 29.

Vraag 58

Wanneer denkt u dat het mogelijk zal zijn meerdere momenten voor het centraal examen per jaar te hebben? Welke randvoorwaarden stelt u hieraan? Is een van de randvoorwaarden dat ge diplomaerden direct na hun diplomering in het vervolgonderwijs moeten kunnen instromen?

Antwoord

In Koers VO heb ik opgenomen meerdere examenmomenten per jaar mogelijk te willen maken indien er zich geen onoverkomelijke bezwaren aandienen ten aanzien van de organiseerbaarheid, de regelgeving en de financiering. Over de randvoorwaarden zal ik de Kamer nog dit najaar informeren met de door mij in Koers VO toegezegde uitwerkingsnotitie examens. Natuurlijk zal het moment van instroom in het vervolgonderwijs een punt van aandacht zijn.

Vraag 59

Op welke punten onderkent u dat de bestaande examensystematiek inhoudelijke vernieuwing van het onderwijs in de weg staat?

Antwoord

Natuurlijk heeft een systeem van centrale examinering ook beperkingen. Ik heb goed geluisterd naar wat de scholen daarover hebben gezegd, dit is ook de reden waarom ik in Koers VO voorstellen heb gedaan waarmee we het huidige systeem kunnen perfectioneren met behoud van de kwaliteit die het systeem ons nu biedt. Want dit laatste geluid heb ik namelijk ook heel duidelijk gehoord op de scholen. Een centraal examen dat voor alle leerlingen op alle scholen in Nederland hetzelfde moet zijn kan minder goed rekening houden met schooleigen innovaties en kan minder goed aansluiten bij het individuele leerproces van de leerling. In die zin kan de systematiek van centrale examens inhoudelijke vernieuwing in de weg staan en dat is ook de reden dat ik in mijn verbeteringsvoorstellen aangeef dat juist het schoolexamen bij uitstek geschikt is om het eigen leerproces van de leerling vorm te geven en op maat te toetsen en af te sluiten. Hierbij denk ik ook aan de integratie van buitenschools en informeel leren en aan het vormgeven van innovatie binnen de school. Daarnaast draag ik zorg voor de innovatie van de examenprogramma's en de wijze waarop de centrale examens worden afgenomen. Ik zal uw Kamer dit najaar apart daar over informeren in mijn uitwerkingsnotitie examens.

Vraag 60

Onder welke voorwaarden kan binnen het huidige Examenbesluit het samenstellen van een portfolio nu al dienst doen als alternatief voor een centraal examen?

Antwoord

Het huidige Eindexamenbesluit maakt al mogelijk dat de school de leerling een examendossier laat vormen, een portfolio kan hier onderdeel van uitmaken. In Koers VO geef ik aan dat ik de school ook bij de afsluiting van het leerproces zoveel mogelijk zeggenschap en ruimte voor een schooleigen invulling wil geven. Het centraal examen blijft niettemin het kader. Er kan dus geen sprake zijn van alternatieven voor de systematiek van het centraal eindexamen. Wel wil ik, mede in het kader van de beleidsregel innovatie 2005, op beperkte schaal en onder strikte voorwaarden experimenten toestaan; hierover zal ik uw Kamer dit najaar separaat informeren in mijn uitwerkingsnotitie examens.

Vraag 61

Hoe waarborgt u de onafhankelijkheid en het niveau van de schoolexamens?

Antwoord

Scholen zijn al zolang wij het huidige systeem kennen verantwoordelijk voor de kwaliteit van de schoolexamens. Het past geheel in mijn visie de scholen ook op dit onderdeel meer ruimte te geven. Zoals ik in Koers VO aangeef hoort bij autonomie ook verantwoording afleggen, in het geval van de schoolexamens zal de school dat direct doen tegenover de Inspectie. Maar bij vergroting van de autonomie van de scholen past in mijn visie ook dat ik de scholen in staat stel invulling te geven aan de grotere autonomie. De ontwikkeling van kwaliteitszorginstrumenten zijn hiervoor een belangrijke conditie. Scholen hebben dan het instrumentarium waarmee ze invulling kunnen geven aan hun kwaliteitsbeleid, ook ten aanzien van de schoolexamens.

Vraag 62

Wat worden leerlingen geacht te doen in hun vrije tijd die zij verwerven, door eerder een vak met een examen af te ronden dan einde examenjaar?

Antwoord

Zie mijn antwoord op vraag 58.

Vraag 63

Wordt bij de beperking van het aantal centraal te examineren vakken nadrukkelijk gekeken naar de doorstroomrelevantie van deze vakken? Waarom wordt kwaliteitsborging van schoolexamens door externe legitimatie in het VO overwogen, terwijl deze weg in het MBO juist is verlaten?

Antwoord

Zie mijn antwoord op vraag 29.

Externe legitimatie van schoolexamens kan een invulling zijn van het eigen kwaliteitsbeleid van een school.

Vraag 64

Wie gaat zich bezighouden met de vermindering van het dwingende karakter van het PTA? Hoe wordt de mening van de werkvloer erbij betrokken?

Antwoord

In mijn gesprekken op scholen hebben vooral leraren aangegeven dat het PTA (programma van toetsing en afsluiting) te dwingend van karakter zou zijn. Voorsnog lijkt het dwingende karakter niet zo zeer te worden veroorzaakt door de bepalingen in het Eindexamenbesluit maar door de invulling die de scholen zelf hieraan geven. Ik doe hier echter nader onderzoek naar en kom op dit onderwerp terug in mijn uitwerkingsnotitie examens die ik dit najaar naar uw Kamer zal sturen. Natuurlijk zal bij dit onderzoek zowel de mening van docenten als schoolleiding worden gehoord.

Vraag 65

Wordt het ook mogelijk om leerlingen in het vmbo in het kader van de flexibilisering een vak op een lager niveau te doen afsluiten?

Antwoord

Nee, de leerwegen blijven gehandhaafd. Als in een leerweg een vak op een lager niveau zou worden afgesloten is er voor de leerling geen diploma in die leerweg, wat voor de doorstroming naar het vervolgonderwijs ongewenst is. Wel wordt een 'plusvariant' mogelijk. Hierbij wordt aan alle vereisten voor de gekozen leerweg voldaan, maar kan de leerling een of meer vakken op een hoger niveau afleggen.

Vraag 66

Kunt u de stelling dat de maatschappelijke stage belangrijk is omdat leerlingen op deze wijze 'sociale competenties ontwikkelen en een sterker besef van normen en waarden' verduidelijken? Ziet u de maatschappelijke stage als een vrijwillige keuze voor school en leerling of kan een school de leerlingen ook verplichten tot een maatschappelijke stage? Ziet u mogelijkheden om de maatschappelijke stage voor het schoolexamen te laten meetellen? Zo ja, hoe? Zo neen, waarom niet?

Antwoord

Maatschappelijke stages zijn een vorm van buitenschools leren. Leerlingen kunnen zich hiermee breder op de samenleving oriënteren. Door zich op deze manier in te zetten voor de samenleving, verwacht ik dat de stage enerzijds positief bijdraagt aan het bevorderen van actief burgerschap, anderzijds aan de persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen zelf: verbeteren van sociale vaardigheden, vergroten van het verantwoordelijkheidsbesef en leren samenwerken met uiteenlopende groepen.

De nadere invulling van de maatschappelijke stage, dus ook het al dan niet opleggen van een stageverplichting aan hun leerlingen, laat ik aan de scholen zelf over. Dit betekent tevens dat ik geen verplichting zal opleggen aan de scholen om de maatschappelijke stage in te voeren. Op grond hiervan past het niet voor te schrijven de stage mee te laten tellen voor het schoolexamen. Scholen kunnen er wel zelf voor kiezen de maatschappelijke stage een plek te geven in het examendossier van de leerlingen.

De pilots maatschappelijke stage zijn voor de zomervakantie afgerond. De bevindingen worden op dit moment verwerkt. Hierbij is ook aandacht voor de manier waarop de maatschappelijke stage ingebed kan worden in het onderwijsproces. Over deze bevindingen, en over mijn vervolgvakantievakanties voor de bevordering van de maatschappelijke stage, zal ik u eind dit jaar nader informeren.

Vraag 67

Op welke wijze krijgen scholen met de inwerkingtreding van de wet Beroepen in het onderwijs meer mogelijkheden om de inzetbaarheid van docenten te verbreden?

Antwoord

Op grond van de wet BIO (zoals inmiddels door het Parlement aanvaard) zullen bekwaamheidseisen voor docenten in het voortgezet onderwijs worden vastgesteld, onderscheiden naar docenten in het voortgezet onderwijs en bve en docenten in het voorbereidend hoger onderwijs (havo en vwo). Deze bekwaamheidseisen hebben onder meer betrekking op pedagogisch-didactische en vakinhoudelijke kennis, inzicht en vaardigheden, en markeren het gewenste niveau van de startende docent.

Wie met een getuigschrift heeft aangetoond te voldoen aan de bekwaamheidseisen is bevoegd dat onderwijs te geven waarop die bekwaamheidseisen zijn gericht. Hij beschikt wat de wet betreft dus over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden.

Wanneer artikel 33, vierde lid, van de WVO zoals luidend door de wet BIO in werking is getreden (dat moment hangt samen met de inwerkingtreding van de bekwaamheidseisen zelf), heeft de school de mogelijkheid om de bevoegde leraar ook in te zetten voor leraarswerkzaamheden waarvoor hij nog niet

heeft bewezen aan de daàrvoor geldende bekwaamheidseisen te voldoen. Het kan dan gaan om lesgeven in een vak of vakgebied waarvoor hij nog niet bevoegd was of in het vakgebied dat hij in de onderbouw mag verzorgen en nu ook in het voorbereidend hoger onderwijs zou willen verzorgen. Hij kan dan zijn bekwaamheid uitbreiden met de specifieke bekwaamheden die bij die werkzaamheden horen. Het zou daarom mogelijk moeten zijn die specifieke bekwaamheden in beperkte tijd in een duaal traject te verwerven. Die werkzaamheden mogen intussen tijdelijk 'onbekwaam' worden uitgeoefend. De betrokkene krijgt twee jaar de tijd om alsnog aan de bekwaamheidseisen te voldoen.

Vooraf in de onderbouw van het voortgezet onderwijs is er de roep vanuit de scholen om de inzetbaarheid van docenten te verbreden zodat kernteams gevormd kunnen worden, bestaand uit een beperkt aantal leraren die lesgeven aan één klas of groep van klassen. In de discussie met uw Kamer over de onderbouw van het VO krijgt dit punt specifieke aandacht. Ik verwijs hiervoor verder naar de antwoorden op de vragen van uw Kamer over de onderbouw.

Vraag 68

Behoort bij de mogelijkheid van scholen om de inzetbaarheid van docenten te verbreden een instemmingsrecht van docenten (via de medezeggenschapsraad of als individueel personeelslid)?

Antwoord

De WMO 1992 geeft al een instemmingsrecht aan het personeelsdeel van de medezeggenschapsraad inzake de taakverdeling en de taakbelasting van het personeel. De positie van het personeel op dit vlak zal zeker niet worden verzwakt.

Vraag 69

Kunt u toelichten op welke wijze scholen meer mogelijkheid krijgen om de bekwaamheid van het personeel te onderhouden? Komt er hiervoor extra formatieruimte?

Antwoord

Eenmaal benoemde leraren moeten hun bekwaamheid ook onderhouden. De deskundigheid en voortdurende professionalisering van leraren zijn van groot belang bij onderwijsvernieuwingen. De wet BIO getuigt daar ook van, doordat deze wet bepaalt dat het bevoegd gezag in het schoolplan de maatregelen en instrumenten opneemt die het zal inzetten om de bekwaamheid van het personeel te onderhouden. In aansluiting daarop houdt het bevoegd gezag per personeelslid in een bekwaamheidsdossier bij hoe deze zijn of haar bekwaamheid onderhoudt. Het is verder aan het bevoegd gezag en het personeel dit in de praktijk te brengen.

Het onderhouden van de bekwaamheid kost natuurlijk tijd en geld. In de behoefte daaraan is al in belangrijke mate voorzien. Over de formatieruimte (de tijd) merk ik op dat is afgesproken dat 10% van de normjaartaak van leraren kan worden bestemd voor deskundigheidsbevordering. Het nascholingsbudget (het geld) maakt al deel uit van de lump sum. Scholen kunnen middelen uit het schoolbudget inzetten. Binnen de extra middelen die het Kabinet beschikbaar stelt (enveloppe) is een verhoging voorzien, die oploopt tot € 29,2 miljoen in 2007, voor onderhoud van de bekwaamheid van personeel in po, vo en bve. In de schooljaren 2004/2005 en 2005/2006 wordt het grootste deel van die verhoging ingezet in zogenoemde knelpuntregio's.

Vraag 70

Gaat het om centrale of decentrale onderhandelingen over de volle breedte van de arbeidsvoorwaarden? Hoe wordt over de (pre)pensioenen onderhandeld?

Antwoord

Na de decentralisatie van de arbeidsvoorwaarden zal over de arbeidsvoorwaarden (met uitzondering van de pensioenen en prepensioenen) worden onderhandeld tussen de werkgevers en de werknemers in het VO. De minister van Onderwijs voert vanaf dat moment geen onderhandelingen meer op het

gebied van de arbeidsvoorwaarden. Het overleg over (pre) pensioenen voor personeel in dienst van de overheid blijft plaatsvinden op centraal niveau bij de Raad voor het Overheidspersoneelsbeleid.

Vraag 71

Op welke wijze denkt u te meten of de maatregelen om het vmbo en het praktijkonderwijs ruimte te geven en sterker te maken ook het gewenste effect hebben?

Antwoord

Op een manier die de scholen zo weinig mogelijk belast zal op de belangrijkste beoogde effecten van beleid worden gemeten en waar nodig afspraken worden gemaakt. Het is de bedoeling dat op deze prioritaire effecten voortdurend voortschrijdende informatie aanwezig is. Ik blijf bovendien in gesprek met het veld. Interactiviteit wordt een structureel onderdeel van mijn beleidsvorming. Nieuwe gesprekken in het kader van de Ronde van Nederland zijn al gepland. Zo blijf ik rechtstreeks op de hoogte van de ontwikkelingen.

Vraag 72

Wat is de netto-stijging van de bekostiging per leerling als de inflatie wordt meegerekend?

Antwoord

De bekostiging per leerling is in de jaren 1999-2003 en gecorrigeerd voor de inflatie gestegen met circa 800 euro (circa 18%).

Vraag 73

Kan uit de toename van het aantal fte's per leerling tussen 1999 en 2003 worden afgeleid dat er meer handen in de klas zijn gekomen? Zo ja, om hoeveel gaat het? Is bekend welk deel van de toename is toe te schrijven aan de groei van ondersteuning en management?

Antwoord

Uit onderstaande cijfers leid ik af dat er zeker meer handen in en ook om de klas zijn gekomen. De toename van het aantal fte's per leerling is in onderstaande tabel weergegeven; voor de leesbaarheid is dit gedaan in het aantal leerlingen per fte. Daar is te zien dat deze daling tussen 1999 en 2003 het grootst is geweest bij het onderwijsondersteunend personeel. Bij de directie is de daling aanzienlijk kleiner, die bij het onderwijzend personeel zit daar tussenin.

categorie	aantal leerlingen per fte 1999	aantal leerlingen per fte 2003	in %
directie	239,3	228,2	-4,7%
onderwijzend personeel	16,6	14,4	-13,2%
onderwijsondersteunend personeel	73,0	54,0	-25,2%
alle personeel	12,8	10,9	-15,1%

Kwantificering is bijzonder moeilijk doordat een groot aantal ontwikkelingen invloed heeft op de forse personeelsgroei. De komst van het schoolbudget heeft aanzienlijk bijgedragen. Uit het eindrapport van de monitor decentrale schoolbudgetten 2003/2004 (juni 2004; bij brief van 10 augustus jl. aan de TK aangeboden) komt een aantal bestedingsrichtingen naar voren. Daarbij gaat het voor een deel om het terugdringen van werkdruk door terugbrengen van de maximale lestaak van 26 naar 25 lessen per week. Hiervoor is wel meer personeel nodig, maar dit leidt niet tot meer handen in de klas. Het leidt wel tot meer tijd bij docenten voor het voor- en nawerk en andere taken. Terugdringen van werkdruk is bovendien een belangrijk doel dat niet alleen de docent, maar ook de leerling ten goede komt. Daarnaast is meer onderwijsondersteunend personeel ingehuurd. Dit komt leerlingen ten goede waar het gaat om bijvoorbeeld TOA's, ict-ondersteuning, klassenassistenten en medewerkers bij de

mediatheek. Ook worden leerkrachten ontlast waardoor zij zich beter op hun kerntaken kunnen concentreren.

Vraag 74

Met wie gaat u overleggen over de verbetering van de huisvesting? Wie zijn de relevante partijen?

Antwoord

Er is overleg gaande tussen de VNG en de besturenorganisaties; OCW is daarbij als ondersteunende partij aanwezig maar heeft daarin geen primaire verantwoordelijkheid. De intentie is om tot een vereenvoudiging van de regels te komen en een verbetering verbreding van de (gespecialiseerde) kennis op het terrein van de onderwijshuisvesting zowel bij schoolbesturen als bij gemeenten (good practice). De visie op die huisvesting wordt in belangrijke mate gevoed vanuit de visie op onderwijsvernieuwing. In dat kader zullen goede voorbeelden van vertaling van de visie op onderwijsvernieuwing in concrete gebouwen worden verzameld en verspreid.

Vraag 75

Zijn er extra middelen beschikbaar voor een moderne inventaris en verbetering van de werkplekkenstructuur?

Antwoord

In het kader van het hoofdlijnenakkoord Balkenende II is – na aftrek van de gedeeltelijke dekking voor het veiligheidsplan VO – vanaf 2004 een oplopend budget van € 4 tot € 25 miljoen beschikbaar voor inventaris, leerwerkplekken en verdere onderwijsinhoudelijke ontwikkeling.

Vraag 76

In hoeverre worden projectaanvragen van scholen bij JetNet, Axis etcetera ervaren als een administratieve last? Is het beter als de middelen rechtstreeks via de lumpsum ontvangen worden?

Antwoord

De betreffende middelen zijn bedoeld om gericht innovatieve activiteiten van scholen te stimuleren. Een zekere administratieve last voor de betreffende scholen is hierbij onvermijdelijk. Zouden deze (doorgaans beperkte) middelen worden toegevoegd aan de lumpsum van alle scholen, dan zouden de middelen te zeer versnipperd raken. Overigens gaat het bij JetNet in principe om bijdragen vanuit de deelnemende bedrijven.

Vraag 77

Als u spreekt over een "innovatievoorziening" voor de sector VO, wat betekent dit voor de huidige besteding van de denktankgelden en waarom? Hoe verandert de rol van de educatieve centra bij de activiteiten rond de denktankgelden? Waarom kunnen Schoolmanagers_VO meer innovatiekracht ontwikkelen dan de bestaande educatieve centra?

Antwoord

Met mijn in Koers VO uiteengezette innovatiebeleid wil ik het innoverend vermogen van de scholen versterken. Daartoe wil ik onder andere de middelen en de beoordeling van de inzet zo dicht mogelijk bij de scholen en de sector beleggen. Ik vind dat de georganiseerde sector onderwijs over de volle breedte van het innovatiebeleid initiatiefnemer zou moeten zijn. Innovatie moet zich richten op thema's die ten eerste uit de sector komen maar ook gevoed zijn door politiek-maatschappelijke en internationale doelstellingen.

Om dit te realiseren wil ik een aantal gefaseerde stappen nemen. Aangezien het hier primair om de scholen zelf gaat heb ik Schoolmanagers_VO gevraagd om met aansprekende voorstellen te komen voor zo'n innovatiestrategie, een strategie waarbij de (georganiseerde) sector een centrale

regisserende rol kan vervullen. Ik denk hierbij aan de optie om een deel van de beschikbare (project-) middelen rechtstreeks aan de lumpsum van de scholen toe te voegen en een ander deel aan te wenden als landelijk innovatiebudget. De overheid maakt met de georganiseerde sector programmatische afspraken over de inzet van het landelijk innovatiebudget. Binnen deze programmatische afspraken geeft de overheid de ruimte om tot besteding van de middelen over te gaan.

In Koers VO noem ik dit voor het gemak een "Innovatievoorziening" en zeg ik dat hiervan verschillende uitwerkingen mogelijk zijn. Zodra sprake is van zo'n innovatievoorziening en innovatiestrategie, zal ik op jaarbasis het beschikbare landelijke innovatiebudget in die voorziening onderbrengen op basis van prestatieafspraken over de aanwending ervan. Die afspraken kunnen wat mij betreft vanaf 2005, of zoveel eerder als mogelijk, worden gemaakt. Vanaf 2006 worden met de beheerder van de innovatievoorziening afspraken gemaakt over een planmatig en gefaseerd onderbrengen van andere (project-)budgetten.

Door op deze manier de innovatiemiddelen zo dicht mogelijk bij de scholen te leggen kan de innovatie daadwerkelijk en het meest effectief van onderop gestalte krijgen.

Met andere woorden, de Innovatievoorziening betreft in eerste instantie de middelen voor innovatie. De evaluatie van de SLOA kan uitwijzen dat de vraagsturing van de ondersteuning door de educatieve centra (LPC) wordt versterkt door denktankmiddelen anders te beleggen, bijvoorbeeld bij de innovatievoorziening. Innovatie vindt plaats in de dagelijkse praktijk van de school. De schoolmanagers geven daar leiding aan.

Vraag 78

Op welke wijze zal bij de bedoeling dat er meer vraagsturing komt bij de SLOA-systematiek (Subsidiëring Landelijke Onderwijsondersteunende Activiteiten) recht worden gedaan aan de bijzondere positie van de vakinhoudelijke verenigingen, die immers niet beschikken over eigen financiële middelen waarmee zij zouden kunnen optreden als co-financier van veldaanvragen?

Antwoord

De bijzondere positie van de vakinhoudelijke verenigingen is vastgelegd in de daartoe gewijzigde regeling voor de veldaanvragen leerplanontwikkeling. Langs deze weg hebben de vakinhoudelijke verenigingen een mate van voorkeursrecht verworven voor het ontwikkelen van de curricula. Het ligt niet in de bedoeling extra middelen ter beschikking te stellen voor cofinanciering in het kader van vraagsturing aan de vakinhoudelijke verenigingen.

Vraag 79

Op welke wijze gaat u consequenties verbinden aan resultaten van de inventarisatie van Schoolmanagers_VO inzake onnodig belemmerende regelgeving die voortvloeit uit regelgeving van andere ministeries, zoals bijvoorbeeld Sociale Zaken en Werkgelegenheid?

Antwoord

Deregulering en het terugdringen van de administratieve last voor de burger, bedrijven en organisaties behoren tot de prioriteiten van dit kabinet. Alle ministeries bezien of de administratieve lasten met 25% kunnen worden verminderd.

In het ECORYS NEI-onderzoek naar de regeldruk op scholen is de regelgeving van bepaalde ministeries, zoals SoZaWe en VROM, als bijzonder knelpunt voor het onderwijs naar voren gekomen. Om te bezien hoe deze knelpunten kunnen worden aangepakt treed ik in overleg met deze ministeries. Met SoZaWe heeft een eerste overleg al plaatsgevonden.

Vraag 80

Wat betekent 'ruimte tot besteding' geven voor afzonderlijke schoolbesturen?

Antwoord

Ruimte voor besteding betekent ruimte voor de sector. Wat dat betekent voor de afzonderlijke schoolbesturen is afhankelijk van de afspraken die de sector heeft gemaakt met de overheid.

Vraag 81

Wie beheert en besteedt het landelijk innovatiebudget?

Antwoord

Dat is nog onderwerp van nader beraad en van overleg met de sector.

Vraag 82

Is bekend in hoeverre nu niet optimaal gebruikt gemaakt wordt van de afwijkingsbepalingen van de Wet op het Voortgezet Onderwijs?

Antwoord

In Koers VO kies ik principieel voor vernieuwing van onderop. Het zijn de behoeften van de leerling en de school in haar omgeving die de belangrijkste aanleiding voor vernieuwing moeten zijn. Scholen moeten daar dus zelf voor kiezen, wij moeten dat niet meer van bovenaf opleggen. Ik wil een krachtige innovatiebeweging van onderop stimuleren en daarvoor de nodige condities en randvoorwaarden creëren (zie hiervoor mijn antwoord op vraag 84). In dat kader zie ik het als mijn verantwoordelijkheid een algemeen experimenteerartikel te introduceren voor meer fundamentele innovaties waarbij ook het verruimde wetgevingskader nog te beperkend is. In afwachting van de realisering van globalere wettelijke kaders, zie ik het als mijn verantwoordelijkheid voor de stimulering en ondersteuning van innovatieve initiatieven vanuit de sector, optimaal gebruik te maken van de huidige afwijkingsbepalingen in de wet.

Vraag 83

Welke instellingen zijn de SLOA-instellingen?

Antwoord

Vanwege de Wet Subsidiëring Landelijke Ondersteunende Activiteiten (WSLOA) worden CITO, SLO, LPC en CINOP vooral belast met de uitvoering van de centrale examens (CITO), verschillende curriculaire activiteiten (SLO), ontwikkeling/begeleiding/studie (LPC/CINOP) voor de sectoren van het primair, voortgezet en beroepsonderwijs. Deze instellingen worden in dagelijks spraakgebruik de SLOA-instellingen genoemd.

Vraag 84

Wat is een Innovatiemakelaar?

Antwoord

In Koers VO kies ik principieel voor vernieuwing van onderop. Het zijn de behoeften van de leerling en de school in haar omgeving die de belangrijkste aanleiding voor vernieuwing moeten zijn. Scholen moeten daar dus zelf voor kiezen, wij moeten dat niet meer van bovenaf opleggen. Innovatie en schoolontwikkeling zijn taken van de school en de professionals daar. In de door mij beoogde moderne bestuurlijke verhoudingen is het mijn verantwoordelijkheid de scholen en de professionals daartoe in staat te stellen. Daarom zet ik in Koers VO in op een innovatiebeleid dat draait om verspreiding, ontwikkeling en verankering van kennis.

Scholen kunnen veel aan elkaar hebben bij het ontwikkelen van innovaties en vernieuwingen. Het is dus van belang scholen en hun kennis te "makelen". Een Innovatiemakelaar is een 'actor' die scholen met elkaar in contact brengt om ervaringen en kennis over innovatie te delen en uit te wisselen. Dit kan op tal van manieren: Internet, netwerken, seminars, scholing etc. Schoolmanagers VO opteren voor die rol van innovatiemakelaar, een initiatief dat ik zeer toejuich omdat deze makelfunctie hierdoor

nadrukkelijk een zaak van, voor en door de scholen zelf is én deze activiteit ondergebracht kan worden bij een bestaande organisatie.

De makelfunctie hoeft zich overigens niet te beperken tot scholen onderling: het werkgebied van de innovatiemakelaar kan zich ook uitbreiden naar lerarenopleidingen, bedrijven, wetenschap, instanties als het Deltapunt of het Platform Beroepsonderwijs, vervolgonderwijs, kortom alle instanties die op een of andere manier van dienst kunnen zijn voor de innovatiebeweging in het voortgezet onderwijs. Op deze manier bevindt de Innovatiemakelaar zich als een spin in het web.

Vraag 85

Hoe worden docenten betrokken bij de 'versterking samenhang innovatie en wetenschap'?

Antwoord

Dat is een aangelegenheid voor de sector die gevraagd is de versterking van de relatie tussen innovatie en wetenschap ter hand te nemen. Schoolmanagers_VO heeft aangekondigd hiervoor met een plan te komen. Het lijkt onwaarschijnlijk dat de docent daarin niet een belangrijke rol zal vervullen.

Vraag 86

Wordt bij de 'versterking samenhang innovatie en wetenschap' ook gedacht aan meer academisch geschoolde docenten in de bovenbouw? Hoe bevordert u dat?

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 85.

Vraag 87

Wat is de reden dat u het voortouw wil nemen in het stimuleren van processen van onderop, zoals een krachtige innovatiebeweging?

Antwoord

Zoals ik in mijn antwoord op vraag 84 zei moeten de behoeften van de leerling en de school uitgangspunt zijn voor innovatie. Het voortouw ligt dus niet in eerste instantie bij mij, maar bij de scholen en de professionals daar. Het is mijn verantwoordelijkheid daarvoor de juiste condities en voorwaarden te scheppen.

Ik heb overigens gemerkt dat die beweging van onderop al volop gaande is. Bij veel scholen bestaat een sterke innovatiekracht en een grote creativiteit, die alle kans verdient zich te ontplooiën. Dat biedt het beste vooruitzicht op leeromgevingen die afgestemd zijn op de toekomst van onze jongeren.

Vraag 88

Zijn de middelen voor ICT geoormerkt?

Antwoord

Nee, de middelen voor ICT zijn niet geoormerkt.

Vraag 89

Kunt u cijfers van het ROA (Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt) bevestigen waaruit blijkt dat afgestudeerden in exacte vakken en techniek vaker werkloos blijven dan studenten uit andere richtingen? Klopt het dat van de academici gemiddeld vijf procent na vijftien maanden nog werkloos is, en van academici die techniek studeerden dat zeven procent is? Welke conclusies trekt u hieruit over de behoefte aan bèta en techniek?

Antwoord

Het aangehaalde onderzoek komt inderdaad tot de genoemde cijfers, terwijl zich anderzijds toch duidelijk tekorten voordoen op de arbeidsmarkt voor bèta's. Een andere ROA-publicatie, namelijk De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2008 geeft dan ook aan dat het arbeidsmarktperspectief van technici juist heel goed is, vergeleken met andere HBO-en WO-afstudeerrichtingen. Het Centraal Planbureau voert momenteel onderzoek uit om een verklaring te vinden voor deze ogenschijnlijk tegenstrijdige gegevens.

Overigens heeft Nederland zich verbonden aan de ambitie dat Europa de leidende kenniseconomie in de wereld moet worden. Innovatie staat centraal in het komen tot een kenniseconomie, en een belangrijk deel van de innovatiecapaciteit komt voor rekening van de aanwezige R&D in een land.

Op dit moment bestaat 75% van de in Nederland actieve R&D'ers uit bètatechnici; vergroting van de capaciteit aan R&D'ers vereist dus meer technici. Uiteraard moeten er voor deze afgestudeerden dan wel banen zijn. Ook het bedrijfsleven, de voornaamste werkgever van bètatechnici, moet daarin zijn verantwoordelijkheid nemen.

Vraag 90

Houdt de herziening van het begrip onderwijstijd in dat de jaartaak herzien wordt?

Antwoord

Nee, verandering van de bepalingen ten aanzien van de onderwijstijd hebben als zodanig geen effect voor het aantal uren dat docenten werken. Dit wordt immers in de CAO geregeld.

Vraag 91

Hoe garandeert u dat de grotere variëteit die zal ontstaan tussen de VO-scholen door de autonomie en deregulering, niet ten koste gaat van doorstroommogelijkheden van leerlingen naar het vervolgonderwijs?

Antwoord

De doorstroommogelijkheid - ik spreek liever over doorstroomrecht- naar het vervolgonderwijs blijft voor de leerling behouden door het behalen van het diploma. Het civiele effect van de centrale examens blijft gehandhaafd; zodoende blijft de toegang tot het vervolgonderwijs gegarandeerd.

Vraag 92

Wordt er bij het geïntegreerde toezicht van de Inspectie en financiële toezichthouders toegezien of de middelen worden ingezet voor onderwijsdoelen?

Antwoord

Ja. Met name gaat het er om dat het financiële beleid van een schoolbestuur gericht is op het realiseren van de onderwijsdoelstellingen van de school op kortere en op langere termijn.

Vraag 93

Hebben de thema's schoolkosten en veiligheid ook een relatie met Europa?

Antwoord

Niet direct, het zijn vooral ontwikkelingen in maatschappij en politiek die de aandacht voor deze doelen versterken. De rol van Europa, c.q. de Europese Unie is meer verbonden met de prestatieafspraken die ik met de sector wil maken (zie hierover nader mijn antwoord op vraag 25).

Vraag 94

Bent u voornemens de medezeggenschap en de medezeggenschapsraden voor de scholen meer verplichtend te maken dan nu het geval is?

Antwoord

Ik streef naar moderne bestuurlijke verhoudingen waarin de school en de professionals binnen duidelijke, globale kaders, zelf invulling geven aan hun onderwijsbeleid. Bij die ruimte hoort adequate verantwoording, aan de Inspectie, maar niet minder aan de directe omgeving, in eerste instantie aan het personeel, de ouders en de leerling. Mijn verantwoordelijkheid is hiervoor de nodige condities te scheppen. Goede medezeggenschapsverhoudingen zijn één daarvan.

In de huidige WMO 1992 zijn medezeggenschapsraden al verplicht, tenzij de school een ontheffing van OCW heeft op grond van richtingsbezwaren. Hiervoor moet wel de meerderheid van twee derden van de ouders en personeel achter het ontheffingsverzoek staan. Ook onder een nieuwe medezeggenschapsstructuur zullen medezeggenschapsraden verplicht blijven en zal ook de mogelijkheid tot ontheffing blijven bestaan. Ik wil echter wel de positie van het personeel, de ouders en de leerling versterken door op bestuursniveau de mogelijkheid te bieden te kiezen voor een ondernemingsraad op grond van de Wet op de Ondernemingsraden met daaraan gepaard adequate zeggenschap van ouders en leerlingen, dan wel een versterkte medezeggenschapsraad. Zie ook hieronder mijn antwoord op vraag 95.

Vraag 95

Wordt een keuze tussen Wet Medezeggenschap Onderwijs of Wet op de Ondernemingsraden per school mogelijk gemaakt?

Antwoord

Nee, bij de uitwerking van het keuzemodel WOR/WMO, waarbij ook veldorganisaties betrokken worden, ga ik in principe uit van een keuze per schoolbestuur. Een keuze per school kan er toe leiden dat personeelsleden die bij één bestuur in dienst zijn onder verschillende medezeggenschapsregimes vallen, afhankelijk van de school waar ze werkzaam zijn. Dat lijkt mij onwenselijk.

Ik heb u hierover tevens bericht in mijn brief aan de Tweede Kamer van 13 september jl. (PO/KB/2004/36280) over de medezeggenschap in het primair onderwijs.

Vraag 96

Is er onderzoek gedaan naar het functioneren van de medezeggenschapsraad in het VO sinds de invoering van de lumpsum? Zo ja, om welk onderzoek gaat het?

Antwoord

Ja. In 1997 is het onderzoek Werking van de Wet medezeggenschap 1992 uitgevoerd.

Vraag 97

Is er onderzocht of de achterban (personeel/ouders) betrokken wordt bij het beleid van de medezeggenschapsraad?

Antwoord

Ja, in het onderzoek Werking van de Wet medezeggenschap 1992 is ook de relatie van de (G)MR met de achterban onderzocht. Zowel personeelsleden, ouders en leerlingen blijken knelpunten in contacten met de achterban te ervaren. Dit komt voort uit desinteresse bij de achterban voor het werk van de (G)MR. Bij grotere scholen is men voornamelijk geïnteresseerd in wat binnen de eigen sector, unit of afdeling speelt.

Vraag 98

Klopt het dat u een krachtdadige instantie voor ogen hebt die het hele VO vertegenwoordigt als georganiseerde sector? Waarom is dit een overheidstaak? Hoe ziet u in dit verband de positie van het bevoegd gezag?

Antwoord

Ook in mijn antwoord op vraag 34 ga ik in op de organisatie van de sector. Daar heb ik gezegd dat de veranderende bestuurlijke verhouding tussen de school en de rijksoverheid ook nieuwe eisen stelt aan de organisatie van de sector. Zoals ik daar al zei: als ik over de 'sector voortgezet onderwijs' spreek omvat dat de organisatie van de gehele school: bestuur, management, personeel en leerlingen, dus niet alleen het bevoegd gezag. De toegenomen verantwoordelijkheid van de scholen, in deze brede betekenis, vraagt om een stevige organisatie en positie van de sector. Uitgangspunten daarvoor zijn dat de organisatie minder versnipperd en verdeeld is dan nu het geval is; dat sprake is van een eenduidige vertegenwoordiging en spreekbuis die de scholen stimuleert en ondersteuning biedt in de gebruikmaking van de toegenomen ruimte. De georganiseerde sector is bovendien agendasettend en stimulerend én ik kan met de sector afspraken maken die betekenis hebben in de school. Zo bezien heb ik, kortom, een nieuwe, krachtvolle instantie voor ogen die het hele voortgezet onderwijs vertegenwoordigt als georganiseerde sector. Zoals ik ook zei in mijn antwoord op vraag 35, is het aan de sector zelf om zich te organiseren en daarin keuzes te maken. Dat is geen taak voor de overheid.

Vraag 99

Welke argumenten voert het veld aan om te komen tot een sectororganisatie? Hoe wordt de pluriformiteit gewaarborgd? Zijn alle openbare en bijzondere VO-organisaties voorstander van een centrale sectororganisatie? Welke wel en welke niet?

Antwoord

Het is aan de sector zelf om zich te organiseren en daarin keuzes te maken. Schoolmanagers, besturen, werkgevers moeten hierin zelf een standpunt bepalen. Ik treed daar niet in. Een goed georganiseerde sector zal zich echter altijd rekenschap geven van de grote verscheidenheid tussen de scholen, zowel in bestuurlijke omvang en omgevingsfactoren als in denominatie of pedagogisch-didactische aanpak. De winst voor de sector is in ieder geval, naast een krachtige en eenduidige vertegenwoordiging, een organisatie die de scholen gerichte en brede ondersteuning kan bieden in de gebruikmaking van de geboden ruimte.

Vraag 100

In welke opzichten vormt de kwaliteitskaart een belemmering voor innovatieve initiatieven? Wordt de kaart herzien?

Antwoord

In de Koersgesprekken is aangegeven dat de kwaliteitskaart zich te veel richt op beoordeling van de kwaliteit van het onderwijsprogramma en te weinig de inspanningen van de school waardeert die betrekking hebben op de maatschappelijke opdracht van de school. Als een school bijvoorbeeld erg veel en erg goed werk maakt van de brede school aanpak, maar minder uitblinkt in de examenresultaten, wordt de school op dat laatste afgerekend. Er werd gepleit voor een evenwichtiger beoordeling van alle inspanningen van de school, voortvloeiend uit de opdracht die de school met zijn omgeving heeft afgesproken.

De Inspectie is verantwoordelijk voor de opzet en uitvoering van de kwaliteitskaart. Vermoedelijk richtte de kritiek zich op de kwaliteitskaart oude stijl waar alleen resultaatsgegevens zijn opgenomen. De nieuwe kwaliteitskaart gaat over een breed scala van kwaliteitsaspecten.

Vraag 101

Heeft u overwogen of niet eerst met meer of minder verplichte inzet van externe onderwijsdeskundigen binnen de school gepoogd moet worden om tot verbeteringen te komen, alvorens er bij zeer zwakke scholen waar verbetering uitblijft, tot beëindiging van bekostiging wordt overgegaan.

Antwoord

Ja, dat is overwogen en die mogelijkheid bestaat ook; voor elke school die in een bestuurlijk natraject beland zal opnieuw bezien moeten worden wat de verstandigste handelwijze is.

Tot nu toe zijn er nog geen scholen (voor PO of voor VO) in een bestuurlijk natraject gekomen. Dat zal ook dit jaar nog niet het geval zijn. Wel verkeren enige als zeer zwak aangemerkte scholen in een fase waarin zij aan verbetering werken en waar de inspectie intensief toezicht houdt.

Een precieze handelwijze voor het bestuurlijk natraject wordt nog uitgewerkt.

Uiteindelijk kan het blijvend zeer zwak functioneren van een school leiden tot beëindiging van bekostiging (wanneer door de school niet wordt voldaan aan bekostigingsvoorwaarden of aan deugdelijkheids-eisen, dan wel wanneer een zeer zwakke school zich onvoldoende inspant de kwaliteit te verbeteren).

Het is op basis van adviezen van de inspectie ook mogelijk dat er nog extra ondersteuning wordt ingeschakeld om tot verbeteringen te komen. In principe komt dat ten laste van het betrokken schoolbestuur.